

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Varhainen vuorovaikutus asukaspuiston muskareissa

Karves, Annukka

2014 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Varhainen vuorovaikutus asukaspuiston muskareissa

Annukka Karves
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2015

Annukka Karves

Varhainen vuorovaikutus asukaspuiston muskareissa

Vuosi

2015

Sivumäärä

58

Tämä on toiminnallinen opinnäytetyö, joka on tehty yhteistyössä Nissaksen asukaspuiston henkilökunnan kanssa. Työn tavoitteena oli luoda asukaspuiston henkilökunnalle opas, josta välittyä lukijalle asukaspuistossa järjestettävien muskareiden toiminnan päätavoite eli varhainen vuorovaikutus ja sen tukeminen. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus koostui oppaan teosta. Oppaasta pyrittiin tekemään sisällöltään sellainen, että se palvelisi asukaspuiston henkilökuntaa uusia työntekijöitä perehdytettäessä. Opasta voidaan hyödyntää asukaspuiston muskareiden toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Tämän lisäksi ohjaajat saavat oppaasta työkaluja työhönsä. Henkilökohtainen tavoitteeni oli, että voisin hyödyntää opinnäytetyöni sisältöä tulevaisuuden sosionomin työssäni.

Opas tehtiin prosessimaisesti, yhteistyössä Nissaksen asukaspuiston henkilökunnan kanssa. Tapasin heidät oppaan tekovaiheessa kolme kertaa. Esittelin jokaisella tapaamiskerrallamme oppaan sen hetkisen version ja kysyin lopuksi heiltä kirjallisesti palautetta siitä. Palautteen kysyminen tuki työni tavoitteiden arviointia sekä sitä, että oppaasta tuli henkilökunnan toiveiden mukainen. Tavoitteiden arvioinnissa käytin apuna myös pienimuotoista oppimispäiväkirjaani sekä omia havaintojani opinnäytetyöprosessin varrelta. Kerätyn palautteen perusteella voidaan todeta, että saavutin opinnäytetyölle asettamani tavoitteet hyvin.

Asiasanat, Varhainen vuorovaikutus, kiintymyssuhdeteoria, varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen, muskari-toiminta

Annukka Karves

Early parent child interaction in music club of residentpark

Year	2015	Pages	58
------	------	-------	----

This thesis is a functional work done in cooperation with employees of the Nissas resident park. The main aim of this thesis was to create a manual, which the personnel could use in their daily job. The guide describes the main issues of the music club, which is early parent child interaction and supporting of it. The music club is part of the organized activities in the Nissas park.

The functional part of the study was the creation of the manual. The aim was to create a manual which could be used for induction of new employees and for the planning and implementation of the daily activities. The manual was produced in cooperation with the employees of the Nissas resident of the park of. The author of this thesis met them three times during the creation of the manual. In these meetings the current version of the work was presented presented and feedback was given. The written feedback supported and enabled the evaluation of the aims of this. The result is a manual that the employees had wished. During this final work the author also used a learning diary and self-observations which helped to evaluate the aims.

From the collected feedback, it can be concluded that the main aims were successfully reached.

Keywords, early parent child interaction, attachment theory, supporting the early interaction, music club activities

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön toimintaympäristö, tavoitteet ja prosessi	7
2.1	Toimintaympäristön esittely	7
2.2	Tavoitteet	9
2.3	Tavoitteiden arviointiaineisto	11
2.4	Tavoitteiden perustelu teoriaviitekehyksellä	11
3	Varhainen vuorovaikutus.....	11
4	Kiintymyssuhdeteoria.....	15
5	Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen.....	18
5.1	Varhaisen vuorovaikutuksen tukemisesta yleisesti	18
5.2	Muskari-toiminta vuorovaikutuksen ja kasvun tukena	20
5.3	Ohjaajana muskarissa	22
5.4	Muskari-ikäisten lasten yleinen kasvu ja kehitys	23
5.4.1	Motorinen kehitys	24
5.4.2	Psyykkinen, kognitiivinen ja sosiaalinen kehitys.....	25
6	Opinnäytetyön toimintavaihe ja arviointi	26
6.1	Toiminta	26
6.2	Opinnäytetyön arviointi ja tavoitteiden toteutuminen.....	28
6.2.1	Päätavoitteen arviointi.....	28
6.2.2	Toisen tavoitteen arviointi	31
6.2.3	Kolmannen tavoitteen arviointi.....	33
6.2.4	Henkilökohtaisten tavoitteiden arviointi.....	35
6.3	Ammatillinen kasvuni.....	36
7	Opinnäytetyön eettiset näkökulmat	38
8	Pohdinta	41
	Lähteet	43
	Kuvat	45
	Liitteet.....	46

1 Johdanto

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tarkoituksena oli luoda opas Nissaksen asukaspuiston henkilökunnalle uusien työntekijöiden perehdytyksen tueksi. Oppaan tavoitteena oli tuoda esille muskareiden toiminnan päätavoite, vanhemman ja lapsen välinen varhainen vuorovaikutus sekä sen tukeminen.

Tämä työ liittyy tiiviisti Sanna Koivulan, keväällä 2014 Nissaksen asukaspuistoon, tekemään opinnäytetyöhön, ”Aapo apinan matkassa”. Aloitimme Sannan kanssa opinnäytetyön tekemisen yhdessä, mutta jouduin jättäytymään työstä pois suunnitelmavaiheen jälkeen. Molemmat opinnäytetyöt keskittyvät varhaiseen vuorovaikutukseen sekä sen tukemiseen. Opinnäytetöistämme löytyy täysin samoja osioita, koska olemme tehneet osan opinnäytetyöstä yhdessä. Yhtäläisyyksiä löytyy varhainen vuorovaikutus, kiintymyssuhdeteoria sekä varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen osiosta.

Opinnäytetyöni kirjallinen osuus alkaa työn toimintaympäristön esittelyllä. Toimintaympäristön esittelyn jälkeen kerron opinnäytetyölleni asettamista tavoitteista ja kuvaan lyhyesti koko toimintaosuuden prosessia. Teoriaosuudessa paneudun syvemmin vanhemman tai lasta hoitavan aikuisen väliseen varhaiseen vuorovaikutukseen sekä kiintymyssuhdeteoriaan. Kerron teoriaosuudessa lisäksi varhaisen vuorovaikutuksen tukemisesta yleisesti sekä keskityn erityisesti muskareiden mahdollisuuteen tukea varhaista vuorovaikutusta sekä yleensä koko lapsen kasvua ja kehitystä. Selvennän muskari-ikäisten lasten kehityksen pääpiirteitä. Muskareihin liittyvässä osiossa olen kertonut lyhyesti myös muskarin ohjaukseen liittyvistä asioista.

Teoriaosuuteen paneutumisen jälkeen kuvaan opinnäytetyön toimintavaihetta sekä arvioin miten olen saavuttanut opinnäytetyölleni asettamiani tavoitteita. Arvioin tavoitteitani asukaspuiston henkilökunnalta keräämieni palautteiden sekä omien havaintojeni ja muistiinpanojeni pohjalta. Tapasin opasta tehdessäni asukaspuiston henkilökuntaa kolme kertaa ja pyysin jokaiselta tapaamiskerraltamme palautetta oppaan sen hetkisestä versiosta. Opas tehtiin prosessimaisesti yhteistyössä Nissaksen asukaspuiston henkilökunnan edustajien kanssa. Pyysin palautetta asukaspuiston henkilökunnalta työni arviointia varten. Palaute auttoi minua lisäksi tekemään oppaasta sellaisen, joka palvelee heitä parhaiten ja tätä kautta myös heidän asiakkaitaan. Henkilökunta pääsi siis tällä tavoin vaikuttamaan oppaan sisältöön.

Opinnäytetyön loppuosassa pohdin työni lähdeaineiston luotettavuutta, eettisiä näkökulmia sekä sitä miten olen kasvanut ja kehittynyt ammatillisesti tämän opinnäytetyöprosessin aikana. Kokoan työni ja ajatukseni yhteen loppusanoissa, joihin tämä opinnäytetyön kirjallinen osuus päättyy.

Varhaisella vuorovaikutuksella ja sen tukemisella on suuri merkitys lapsen tulevaisuudelle. Oikeastaan lapsen koko elämä rakentuu varhaisen vuorovaikutuksen päälle. Koen opinnäytetyöni aiheen siis tärkeäksi, ajankohtaiseksi sekä myös yhteiskunnallisesti merkittäväksi. Lapsiperheiden hyvinvointi on puhuttanut viime aikoina. Etenkin lastensuojelun ruuhkautumisesta on puhuttu julkisuudessa vilkkaasti surullisten perhetragedioiden yhteydessä. Ennaltaehkäisevän työn tarve on noussut keskustelujen aiheeksi useassa artikkelissa, joita olen tämän opinnäytetyöprosessin aikana lukenut. Asukaspuistot on yhteiskunnan yksi keino tukea perheitä haastavassa elämänvaiheessa. Asukaspuistoissa tehdään arvokasta ja juuri tärkeää ennaltaehkäisevää työtä.

Opinnäytetyössäni toteutetulle oppaalle oli asukaspuistossa tarvetta. Tänä päivänä työntekijät vaihtuvat tiuhaan. Aihe on siis tältäkin kannalta yhteiskunnallisesti merkittävä. Suuret ikäpolvet jäävät eläkkeelle, vakituiset työsuhteet ovat yhä harvinaisempia ja ihmiset vaihtavat koko alaa useammin kuin aikaisemmin. Työssä on useasti kiire ja tärkeälle perehdytykselle on joskus vaikea löytää aikaa. Opinnäytetyössäni toteutettu opas pyrkii tukemaan henkilökuntaa uusien työntekijöiden perehdytyksessä muskareiden ohjaukseen. Tämän päivän hektisessä työelämässä kaikki tuki on työntekijöille tervetullutta ja tarpeellista.

2 Opinnäytetyön toimintaympäristö, tavoitteet ja prosessi

2.1 Toimintaympäristön esittely

Nissaksen asukaspuisto, Neliapila, sijaitsee Vantaalla ja se on osa Nissaksen päivähoitoyksikköä. Vantaalla on Nissaksen asukaspuiston lisäksi vain kaksi muuta asukaspuistoa. Esimerkiksi Helsingissä asukaspuistoja on paljon enemmän ja siellä on pitkät perinteet asukaspuistotoiminnalle.

Asukaspuisto on alueen asukkaiden kohtaamispaikka, jossa tuetaan vanhempien ja lasten verkostoitumista. Valtaosa asukaspuiston asiakkaista on lapsia sekä heidän vanhempiaan, jotka hoitavat lapsiaan kotona. Toiminta on pääosin avointa ja se keskittyy tukemaan vanhemman ja lapsen välistä varhaista vuorovaikutusta. Kunkin toimintakauden ohjelma päätetään yhdessä kävijöiden kanssa asukaskokouksissa. Toimintakausien ohjelmaan voivat kuulua esimerkiksi erilaiset ohjatut leikki- ja toimintatuokiot sekä vauva- ja taaperomuskarit. Ruokapäivä on kuulunut suosittuna toimintana myös asukaspuiston toimintaan. (Nissaksen päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma 2013: 2-3.)

Asukaspuiston henkilökuntaan kuuluu tällä hetkellä neljä työntekijää ja he ovat yhdessä tehneet ohjeen henkilökunnalle asukaspuiston toiminnan perusideasta sekä tavoitteista. Elokuus-

sa 2014 laadituissa ohjeessa kerrotaan, että toiminnan punainen lanka on se, että tehdään yhdessä ja autetaan toisia. Työn keskiössä ovat lapset ja vanhemmat. Toiminnan tavoitteena on muun muassa tukea ja vahvistaa lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä sekä vanhemmuutta. Jo useaan kertaan mainittu lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen on myös otettu esiin ohjeessa ja se on keskeinen osa asukaspuiston toimintaa. Lisäksi tavoitteena on tukea ja vahvistaa asiakkaiden vertaisuutta, monikulttuuristen perheiden kootumista Suomeen sekä tarjota helpotusta ja vaihtelua lapsiperheiden arkeen. Tavoitteena on myös tukea sekä vahvistaa alueen yhteisöllisyyttä ja vanhempien keskinäisiä verkostoja. (Kivekäs, S. 2014:1.)

Asukaspuiston työntekijät ovat aina valmiina keskustelemaan kävijöiden kanssa lasten kasvatuksen iloista ja suruista sekä muista elämän ja arjen eteen tuomista tilanteista. Työntekijöitä koskee vaitiolovelvollisuus ja heidän työhönsä kuuluu olennaisesti palveluohjaus eli he osaavat ohjata kävijöitä myös muiden palveluiden piiriin. Asukaspuisto tekee yhteistyötä alueen kaikkien toimijoiden kanssa ja se on alueen verkostotyön keskus. (Nissaksen päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelma 2013: 3.)

Asukaspuiston henkilökunnan laatimassa ohjeessa työntekijän perustehtäviksi luetellaan seuraavia asioita: Toimia ohjaajina, toimia mahdollistajina sekä antaa ohjausta ja neuvontaa. Lisäksi tärkeänä asiana pidetään sitä, että työntekijä on ammatti-ihmisenä lähellä vanhempaa. Työmenetelminä käytetään keskustelua, kuuntelua, aitoa läsnäoloa, mallintamista sekä toiminnallisista menetelmistä käytetään muun muassa musiikkia muskareissa. (Kivekäs, S. 2014:1.)

Ohjattujen leikki- ja toimintatuokioiden, vauva ja taaperomuskareiden sekä ruokapäivän lisäksi asukaspuistossa järjestetään myös kerhotoimintaa. Kerho on suunnattu 3-5-vuotiaille lapsille ja sen tavoitteena on antaa lapsille laadukasta, lapsilähtöistä toimintaa liikunnan ja luonnon sekä luovien toimintojen kautta. Kerhojen lisäksi asukaspuistossa opetetaan suomen kieltä maahanmuuttajataustaisille kotiäideille. Ryhmä on suunniteltu niille äideille, jotka eivät vielä pysty osallistumaan virallisille kielikursseille. Toiminnalliset menetelmät ovat käytössä ryhmän toiminnassa. (Nissaksen päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelma 2013: 3.)

Asukaspuistojen toiminta on toteutettu niin, että kaikkien olisi mahdollista tulla asukaspuistoon eli puistot toimivat matalankynnyksen periaatteella. Toiminta on kaikille avointa, maksutonta ja siihen ei tarvitse erikseen ilmoittautua. Asukaspuistojen kaltainen toiminta vähentää omalta osaltaan yhteiskunnan eriarvoistumista.

2.2 Tavoitteet

Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus koostui oppaan teosta. Toive oppaasta tuli asukaspuiston henkilökunnalta. Oppaan pääajatuksena oli nostaa esiin muskaritoiminnan päätavoite, vanhemman ja lapsen välinen varhainen vuorovaikutus ja sen tukeminen. Lähdin työstämään tätä toivetta innolla ja opinnäytetyöni tavoitteet pohjautuvat tähän toiveeseen.

Kuten jo johdannossa mainitsin, tämä opinnäytetyö on jatkoa Sanna Koivulan Nissaksen asukaspuistolle tekemälle opinnäytetyölle ”Aapo apinan matkassa”. Töissämme on siis yhtäläisyyksiä. Tämän opinnäytetyön pääajatuksena kulkee vanhemman ja lapsen välinen varhainen vuorovaikutus sekä sen tukeminen erityisesti muskarin keinoin. Vanhemman ja lapsen välinen varhainen vuorovaikutus on tärkeä asia lapsen koko tulevaisuuden kannalta. Onnistuneesti sujunut varhainen vuorovaikutus kantaa koko loppuelämän. Jotta voin arvioida opinnäytetyöni tavoitteita, niin näen asukaspuiston henkilökuntaa kolme kertaa opinnäytetyöprosessini aikana ja esitän heille laatimiani kysymyksiä koskien opasta ja sen sisältöä. Asukaspuiston henkilökunnan lisäksi havainnoin itse opinnäytetyöni sisältöä ja käytän havainnointini apuna muistiinpanojani, joita olen tehnyt opinnäytetyöprosessin varrella.

Tämän opinnäytetyön päätavoitteena on luoda asukaspuiston henkilökunnalle opas, joka nostaa selkeästi esille muskari-toiminnan päätavoitteen, varhaisen vuorovaikutuksen ja sen tukemisen. Toisena opinnäytetyön tavoitteena on se, että opas palvelisi mahdollisimman hyvin asukaspuiston henkilökuntaa perehdytettäessä uusia työntekijöitä uuteen työhön. Työn kolmantena tavoitteena on tarjota asukaspuiston muskareiden uusille ohjaajille työkaluja muskareiden ohjausta sekä suunnittelua varten.

Päätavoitteessa keskitytään erityisesti muskarin mahdollisuuteen tukea vanhemman tai lasta hoitavan aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta sekä lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä. Opinnäytetyöni teoreettinen viitekehys keskittyy varhaisen vuorovaikutuksen merkityksen sekä tukemisen käsittelyyn. Oppaassa keskitytään myös käsittelemään niin sanotussa teoriaosuudessa varhaista vuorovaikutusta. Oppaan teoriaosuuteen on koottu keskeisimmät asiat opinnäytetyön teoreettisesta viitekehyksestä. Tämä teema siis kulkee koko opinnäytetyön ajan kantavana teemana. Arvioin tämän tavoitteen toteutumista asukaspuiston henkilökunnalta saamani kirjallisen palautteen avulla sekä omien havaintojeni ja muistiinpanojeni pohjalta. Käytän havainnoinnissa apunani myös asukaspuiston henkilökunnan kanssa käymiäni keskusteluita.

Toisena tavoitteena minulla oli, että opas palvelisi mahdollisimman hyvin asukaspuiston henkilökuntaa heidän perehdyttäessä uusia työntekijöitä. Tänä päivänä työntekijöiden

vaihtuvuus on tavallista. Asukaspuisto on myös suosittu paikka opiskelijoiden sekä esimerkiksi työelämään tutustujien keskuudessa. Tämän vuoksi perehdyttämisoppaan luominen on ajankohtainen aihe. Tämän tavoitteen vuoksi pyrin kokoamaan asiat niin, että oppaassa olisi varhaista vuorovaikutusta ja erityisesti muskareita koskevat asiat, selkeästi ja sopivan lyhyesti ilmaistuna, jotta ne on helppo lukea ja sisäistää. Poimin opinnäytetyöni teoreettisesta viitekehuksesta siis vain muskarin kannalta olennaisimmat asiat ja työstän ne oppaaseen sopiviksi. Tarkoituksena on, että uusi työntekijä pystyy lukemaan oppaan esimerkiksi työn lomassa. Arvioin tätä tavoitetta kirjallisen palautteen, henkilökunnan kanssa käytyjen keskustelujen sekä omien havaintojeni pohjalta.

Kolmantena tavoitteenani on tarjota asukaspuiston muskareiden ohjaajille työkaluja muskareiden suunnitteluun ja ohjaukseen. Kokoan oppaaseen lyhyesti asioita joita ohjaajan on hyvä ottaa huomioon sekä muskarin suunnitteluvaiheessa että ohjausvaiheessa. Kokoan oppaaseen esimerkkileikkejä ja -lauluja sekä tuokion aloitus-, keski- ja lopetusvaiheeseen. Tarkoituksena on, että opasta voi käyttää konkreettisesti muskarin suunnittelussa. Esimerkiksi kiireessä oppaasta löytyy valmiina laulut ja leikit, joita voi käyttää soveltaen tuokion ohjauksessa. Arvioin myös tätä tavoitettani keskustelujen, palautteen ja omien havaintojen avulla.

Näiden edellä mainitsemieni tavoitteiden lisäksi minulla on henkilökohtaisia tavoitteita opinnäytetyötä koskien. Henkilökohtaisia tavoitteita oli vaikeampi sanoittaa kuin itse opinnäytetyötä koskevia tavoitteita. Henkilökohtaisena tavoitteenani on kuitenkin päästä hyödyntämään opiskeluissani olleita musiikin syventäviä opintoja, jotka koin todella miellyttävänä ja hyödyllisenä osana koko opiskelua.

Musiikki on kuulunut aina jollain tapaa elämääni. Lapsena soitin pianoa ja lauloin koulun kuo-roissa. Aikuisiällä ole käynyt omien lasteni kanssa vauvamuskareissa sekä nyt opiskeluaikana löysin soittamisen ilon uudelleen. Musiikin syventävät opinnot herättivät minussa myös kiinnostuksen musiikkituokioiden ohjaamiseen. Toisena henkilökohtaisena tavoitteena on siis musiikkituokioiden ohjaukseen valmistautuminen, niin että pystyn tulevaisuudessa esimerkiksi ohjaamaan musiikkituokion päiväkodissa. Apuna voin käyttää yhteistyössä Nissaksen asukaspuiston kanssa tekemääni opasta. Olen ohjannut joskus musiikkituokioita päiväkodissa työskennellessäni, mutta siitä on jo aikaa. Tavoitteenani on siis yksinkertaisesti myös itse saada opinnäytetyön myötä työkaluja suunnitteluun ja ohjaukseen.

Arvioin henkilökohtaisia tavoitteitani havainnoimalla koko opinnäytetyötäni ja erityisesti opasta koko prosessin ajan. Arvioin työtä ja opasta, siltä pohjalta, että miten se auttaisi minua kun valmistuttuani menen töihin uuteen paikkaan. Auttaisiko opas minua alkuun muskareiden suunnittelussa ja ohjauksessa? Keskusteluista asukaspuiston työntekijöiden kanssa saan varmasti myös paljon antoisia työkaluja tulevaisuutta ajatellen. Heillä on paljon ammattitai-

toa ja kokemusta tuokioiden suunnitteluun ja ohjaukseen. Käytän myös keskusteluita apuna henkilökohtaisten tavoitteideni arvioinnissa.

2.3 Tavoitteiden arviointiaineisto

Tapasin asukaspuiston henkilökunnan opinnäytetyöprosessini aikana kolme kertaa. Asukaspuiston henkilökunnasta oli paikalla joka kerralla kaksi työntekijää, joista toinen oli ammatiltaan sosionomi ja toinen lastenhoitaja. Työntekijät olivat jokaisella tapaamiskerralla samat.

Keräsin työntekijöiltä palautetta tapaamisissa sen hetkisestä työstäni. Keräsin aineistoa siis prosessimaisesti. Laadin kysymyksiä, joiden vastausten avulla pystyin arvioimaan miten olen saavuttanut työlleni asettamia tavoitteita. Keräsin aineistoa kirjallisesti, yhdellä kerralla muun muassa ideakarttaa apuna käyttäen, sekä suullisesti. Suullisen palautteen tueksi tein keskustelun aikana omia muistiinpanoja palautteesta. Viimeisen tapaamiskerran jälkeen aloin työstää opinnäytetyöraporttiini arviointiosuutta saamani palautteen sekä omien muistiinpanojen avulla.

2.4 Tavoitteiden perustelu teoriaviitekehysellä

Opinnäytetyöni teoreettiseen viitekehykseen on kerätty tietoa aiheista, jotka liittyvät tiiviisti varhaiseen vuorovaikutukseen ja sen tukemiseen sekä muskareihin. Teoriaosuudessa on pyritty käyttämään tietoa, jotka ovat tämän opinnäytetyön aiheen kannalta olennaisimpia. Lisäksi olen käyttänyt teoreettisessa viitekehysessä joitakin kuvia, joiden tarkoitus on selventää tekstiosuuden teoriaa.

Teoreettinen viitekehys rakentuu varhaisesta vuorovaikutuksesta, kiintymyssuhdeteoriasta ja varhaisen vuorovaikutuksen tukemisesta sekä muskarin merkityksestä vuorovaikutuksen tukemisessa ja lapsen kasvussa. Lisäksi olen avannut työssäni asioita liittyen muskareiden ohjaukseen. Teoreettinen viitekehys päättyy kappaleeseen, jossa selvennetään lyhyesti muskariikäisten lasten motorisen, psyykkisen, sosiaalisen sekä kognitiivisen kehityksen pääpiirteitä.

3 Varhainen vuorovaikutus

Sanotaan, että vauvan ja vanhemman välinen suhde syntyy jo vauvan odotusaikana niissä mielikuvissa, joita vanhempi luo vatsassa olevasta vauvasta, omasta ja puolison vanhemmuudesta sekä koko tulevasta perheestä. Raskausajan mielikuvien kerrotaan ennustavan myöhempää suhdetta lapseen ja näin myös lapsen erilaisia kehityspolkuja ja -riskejä. (Flykt & Ahlqvist-Björkroth 2013: 338.)

Vuorovaikutus on meille jokaiselle tärkeää. Sekä vanhemmalla että lapsella on yhtä suuri rooli vuorovaikutuksen etenemisessä. Vuorovaikutustaidot saavat vahvistusta sekä tukea yhteisten elämysten ja kokemusten kautta. Tärkeintä lapsen ja vanhemman välisessä vuorovaikutuksessa on ilo ja yhdessäolo. (Martikainen 2010: 2-3.)

Varhaisilla vuorovaikutussuhteilla on suuri merkitys ihmisen tulevaisuudelle. Ne ohjaavat myöhempää psykososiaalista kehitystä. Psykososiaalinen kehitys merkitsee ihmisen tunne-elämän, persoonallisuuden sekä sosiaalisen kehityksen yhteyttä ja siinä tarkkaillaan aina ihmisen sosiaalisen ympäristön yhteyttä ihmisen sisäiseen maailmaan. (Ojanen, Ritmala, Siven, 2011: 166.) Varhaisessa vuorovaikutuksessa on kyse lapsen ja häntä hoitavan aikuisen välisestä vuorovaikutuksesta. Varhaisesta vuorovaikutuksesta puhutaan yleensä vauvasta noin kolmi-vuotiaaksi asti tapahtuvaa vuorovaikutusta. Se rakentuu lapsen ja vanhemman temperamenteille sekä vanhemman reagointi tapaan vastata lapsen tarpeisiin. Lapsen minä rakentuu varhaisessa vuorovaikutuksessa ja sen rakenteen katsotaan pysyvän melko tiukasti läpi elämän. (Vilen, Vihunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen, Kurvinen 2006: 87.) Lapsi kehittyy omanlaisekseen peilaamalla itseään sekä olemalla läheisessä vuorovaikutuksessa läheisten ihmisten kanssa (Nurmiranta, Leppämäki, Horppu 2009: 46).

Vauva on syntymästään saakka keskittynyt havainnoimaan ympäristöään. Hän tutkii ympärillään olevia asioita sekä pyrkii olemaan vuorovaikutuksessa häntä hoitavien ihmisten kanssa. Vauva kiinnittää huomionsa mielellään ihmiskasvoihin ja on kiinnostunut ihmisäänistä (Niemi, Siltala, Tamminen 2003:401). Vauvan ja aikuisen välisissä hoivatilanteissa vuorovaikutus perustuu aluksi kosketus ja näköhavaintoihin. Sanotaan, että vauvan perusturvallisuus on syntymän jälkeen iho- ja liikeaistimusten varassa. Ihon sanotaan olevan vauvan kanava rakkautteen. Ihon koskettelu ja silittely edesauttaa myös tehokkaasti vauvan hermoston kypsymistä ja säätelyä. (Alho, Hautsalo, Perkiö 1999:38.)

Itkun kautta lapsi ilmaisee tarpeitaan. Vauva voi itkeä esimerkiksi nälän tai kivun vuoksi tai vain haluamalla esimerkiksi häntä hoitavan aikuisen syliin. Itku saa tavallisesti aikuiset reagoimaan ja tulemaan kiireesti vauvan lähelle. Herkkyys lapsen itkun syyn tunnistamisesta vaihtelee eri vanhempien tai lasta hoitavien henkilöiden välillä. Jotta aikuinen pystyy vastaamaan lapsen tarpeisiin oikealla tavalla, tulee hänen tulkita vauvan antamat viestit oikein. Tällä tavoin vauva tuntee olevansa aktiivinen toimija ja saavansa omalla käyttäytymisellään ja viestinnällään muutoksia aikaan ympärillään. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Pulkkinen, Ruoppila 2014: 34.)

Aina vanhempi ei kuitenkaan osaa tulkita vauvan antamia viestejä oikein ja on hyvä tietää, että se ei ole vaarallista. Se opettaa vauvaa ponnistelemaan ja kehittämään tapoja joilla saa

viestinsä paremmin ymmärretyksi. Usein jos vauvalla on vain paha olla, niin silloin vanhemman tyyntyttely ja lohdutus on paras apu. Mitä pienemmästä vauvasta on kyse, sitä nopeammin vanhemman kannattaa tarjota syliä ja lohdutusta. Vanhempi ei aina saa itkua loppumaan, mutta hän voi auttaa lasta kestämään sitä olemalla lähellä turvana ja lohtuna sekä tarjota syliä. (Ojanen, Ritmala, Siven, Vihunen, Vilen 2011:101.)

Tämän luvun alussa totesin jo, että varhaiseen vuorovaikutukseen liittyy olennaisesti myös sekä vauvan että vanhemman temperamentti. Jokainen vauva ja vanhempi ovat omanlaisiaan temperamentiltaan ja se vaikuttaa myös vuorovaikutukseen. Tämän vuoksi molemminpuolinen tutustuminen ja vauvan hoidon harjoittelu ovat tärkeitä asioita ja ne vievät myös aikaa. Vanhemmuus opettaa aikuista koko ajan. (Ojanen ym. 2011: 101.)

Useissa tutkimuksissa on todettu, että etenkin alle yksivuotiaiden lasten varhainen vuorovaikutus vanhempien tai lasta hoitavien aikuisten kanssa on olennaista. Tämän vuoksi on tärkeää tukea jo varhaisessa vaiheessa vanhempia tai lasta hoitavia aikuisia vuorovaikutuksen kehittämisessä, jotta lapsi saisi kokemuksen siitä, että hänen olonsa on turvallinen ja hän kokisi olevansa hoidettu. Kokemus siitä, että hän osaa vastata lapsen tarpeisiin oikein, on tärkeää myös vanhemmalle tai lasta hoitavalle aikuiselle eli vuorovaikutuksen toiselle osapuolelle. (Vilen ym. 2006: 86 - 87.)

Varhaisvuosien kasvulle ja kehitykselle on tärkeää, että aikuinen huolehtii lapsen perustarpeista: ruoasta, unesta, siisteydestä sekä ulkoilusta. Arjen pysyvät ihmiset, sekä lapsiperheen tavallinen arki tuttuine rutiineineen, tukee lapsen turvallisuuden tunnetta. Rakkauden ja lapsen hyväksymisen osoitus, sekä turvallisten rajoitusten asettaminen takaavat, myös lapsen varhaisvuosien tasapainoisen kasvun ja kehityksen tulosta. Läsnäoleva aikuinen näyttää lapselle, että hänen kanssaan on hyvä olla ja aikuinen nauttii lapsen seurasta. Lapsi hyötyy siitä, kun vanhempi ottaa, niin toiminnassaan kuin päätöksenteossaan, huomioon lapsen näkökulman ja hän on responsatiivinen eli hän vastaa lapsen aloitteisiin sopivalla tavalla ja hän tekee sen mielellään (Rusanen 2011: 79-80).; (Ojanen ym. 2011: 101.)

Onnistuneeseen lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta tukevaan, vuorovaikutukseen liittyy olennaisesti vastavuoroinen vuorovaikutus. Vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa sekä vanhempi että lapsi reagoivat toisiinsa niin kielellisesti kuin ei-kielellisesti. Ei-kielelliseen vuorovaikutukseen liittyvät esimerkiksi ilmeet, eleet, teot, asennot ja katse. Vuorovaikutus voi olla joskus vaikeasti kuvattavaa, koska se tapahtuu monella eri tavalla samaan aikaan. (Rusanen 2011: 78.)

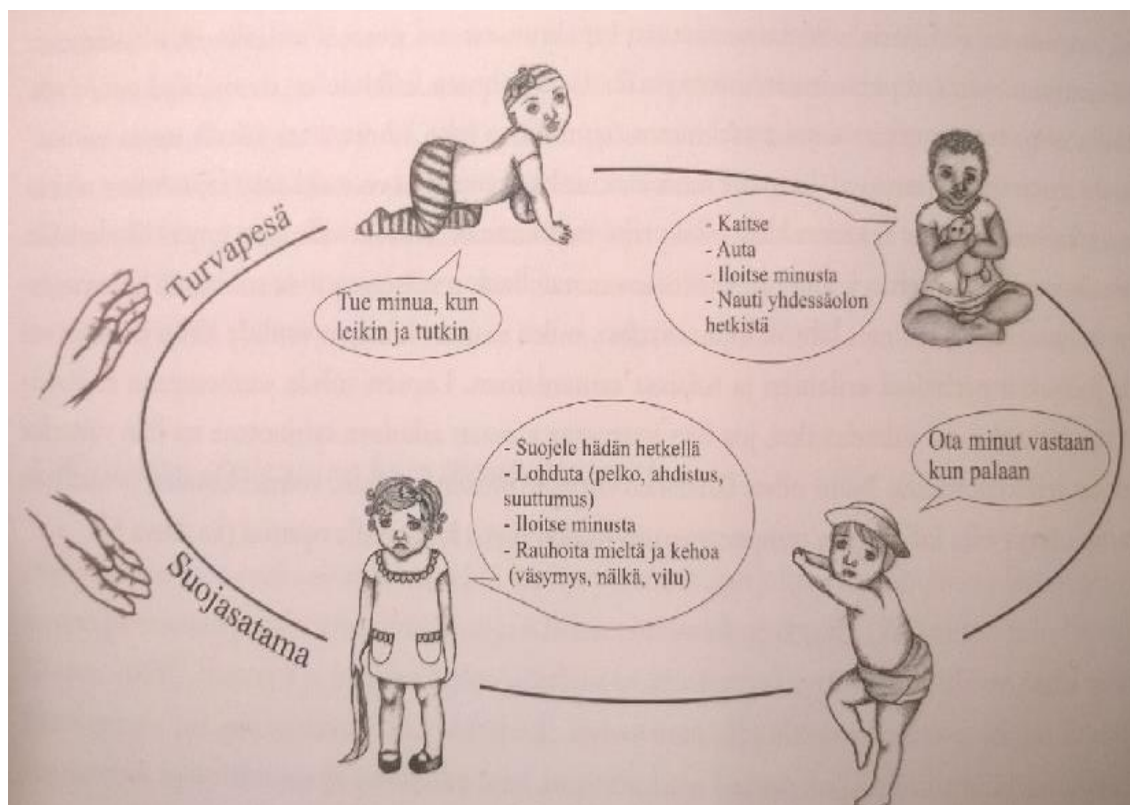
Vastavuoroiseen vuorovaikutukseen liittyy olennaisesti myös ohjaava kontrollointi. Ohjaavassa kontrolloinnissa vanhempi ohjaa lasta myös silloin kun tämä tekee väärin ja esimerkiksi muis-

tuttaa säännöistä sekä perustelee ne. Perusteluna voi esimerkiksi olla se millainen seuraus lapsen teosta on muille. Vastavuoroisuuden periaatteena on, että molemmat osapuolet tekevät aloitteita sekä molemmilla osapuolilla on omista lähtökohdista kumpuavia odotuksia toiselle. Yleisesti vanhempi on tässä vuorovaikutuksessa isompi ja taitavampi osapuoli. Tähän sisältyy vastuu tilanteiden ennakoinnista sekä lapsen näkökulmien oivaltaminen. (Rusanen 2011: 78-79.)

Kukaan vanhempi tai mikään vuorovaikutussuhde ei ole kuitenkaan täydellinen. Sen vuoksi on syytä muista, että riittävän hyvä riittää. Riittävän hyvä vuorovaikutussuhde vauvan ja vanhemman välillä riittää ja se takaa lapselle suotuisan tunne-elämän kehityksen. Vanhemman ollessa herkkä vauvan viesteille ja jos hän vastaa niihin johdonmukaisesti sekä pääasiallisesti lapsen tarpeiden mukaisesti, niin lapselle kehittyy positiivinen mielikuva itsestä. Lapsi kokee, että hän on hyvä ja tärkeä sekä ympäristö on hyvä paikka. Perusturvallisuuden ja luottamuksen tunteet heijastuvat lapsen tuleviin ihmissuhteisiin. Ne rakentavat hyvän perustan itsentunolle sekä minäkuvalle ja auttavat empatiakyvyn synnyssä. Riittävän perusturvan ansiosta lapsi pystyy muun muassa tutustumaan ympäristöönsä sekä aloittamaan siellä esimerkiksi leikkimisen. Riittävän perusturvan voimin lapsi myös oppii hakemaan sekä ottamaan vastaan hoivaa ja tukea sitä tarvitessaan. (Ojanen ym. 2011:100.)

Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus voi olla myös huonoa, kielteistä ja joskus jopa vahingollista. Vahingollisessa vanhemmuudessa esiintyy tavanomaisesta poikkeavaa vanhempien pitkäaikaista vihamielisyyttä ja negatiivista asennetta lapsiaan kohtaan. Tällainen heikentää, estää ja lopulta vaurioittaa aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen. Tästä voi seurata lapselle tunteiden säätelyn vaikeutta sekä myös vaikeuksia tuoda omia positiivisia ja negatiivisia tunteita esille. Tunteiden tunnistaminen ja niiden käsittely vaikeutuu. (Rusanen 2011:76.)

Huonoon vuorovaikutussuhteeseen voi myös liittyä rankaiseva kontrollointi. Rankaisevassa kontrolloinnissa esiintyy negatiivisuutta ja vihamielisyyttä lasta kohtaan. Vanhempi ylikontrolloi lapsen tekemisiä ja puuttuu lapsen asioihin. Tällaisessa vuorovaikutussuhteessa on mahdollista kokea aitoa, rakastavaa kohtaamista. Vanhempi mieltää lapsen pahaksi ja pyrkii poistamaan tämän pahuuden. Tämä johtaa siihen, että luottamusta ei synny tässä vuorovaikutussuhteessa. Lapsen kodin ilmapiiriin vaikuttaa olennaisesti se, että vanhemman on vaikea kannustaa lastaan ja olla positiivinen. Kannustuksen sekä kannustavan läsnäolon puute on nähty haitallisena sosiaaliselle kehitykselle monissa tutkimuksissa. (Rusanen 2011: 77-78.)

Kuva 1: Kuva kertoo lapsen tarpeista, joita hän tarvitsee tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen (Silven M. 2010: 80).

4 Kiintymyssuhdeteoria

Kiintymyssuhdeteorian niin kutsuttuna isähahmona pidetään Brittiläistä psykiatria, John Bowlbya (1907-1990). Kiintymyssuhdeteoria käsittelee varhaista vuorovaikutusta ja sen merkitystä ihmisen myöhempään elämään. Teoria on saanut osakseen paljon huomiota ja se on tänä päivänä useimpien tutkijoiden hyväksymä. Lapsen kiintymys häntä toistuvasti hoitaviin aikuisiin rakentuu lapsen ensimmäisten elinkuukausien aikana. (Vilen ym. 2006: 87.)

Kiintymyssuhdeteorian pääajatus on se, että lapsen tarve muodostaa kiintymyssuhde on biologinen. Yksinkertaisesti ajatellen, jotta lapsi voi selviytyä elämästään, tarvitsee hän kiintymyssuhteen häntä hoitavaan henkilöön. Vauva tarvitsee hoitavaa aikuista niin fyysisesti kuin psyykkisesti. Vauva ei pysty hoitamaan itse itseään. Fyysisesti vauva tarvitsee aikuista muun muassa arkiseen perushoitoon. Lapsi tarvitsee ruokaa, vaatteita, hoivausta ja virikkeitä ympärilleen. Psykkisellä puolella lasta hoitavan aikuinen on läsnä siinä, että jo ensimmäisen vuoden aikana vauvat harjoittelevat ilon, surun, pelon ja suuttumuksen sekä hämmennyksen tunteita eli niin sanottujen perustunteiden ilmaisua sekä tunnistamista. Se miten aikuinen reagoi ja vastaa vauvan tunteiden ilmaisuun, vaikuttaa siihen miten vauva alkaa käsitellä tunteita

sekä sallia tunteita myös itselleen. Kiintymyssuhteessa lapsi tekee huomion itsestään eli onko hän esimerkiksi ihana vai kauhea. Kiintymyssuhteessa vauva löytää lisäksi erilaisia ihmissuhteita koskevia tunteita ja merkityksiä muista suhteesta häneen itseensä. (Ojanen ym. 2011: 157.)

Ensisijainen kiintymyskohde on yksi kiintymyssuhdeteorian käsitteistä. Ensisijainen kiintymyskohde on tärkein henkilö, johon lapsi solmii tunnesiteen. Yleensä tämä kohde on äiti tai joku muu lasta eniten hoitava henkilö. Ensisijaisen kiintymyssuhteen rinnalle nousee lapsen kasvaessa toissijainen kiintymyskohde, joka ottaa ensimmäisen kiintymyskohteen tavoin vastuuta lapsesta. Bowlbyn mukaan molempien kiintymyskohteiden tulee toteuttaa äidillistä hoivaa. Äidillisellä hoivalla Bowlby tarkoittaa sitä tapaa, jolla lapsen vaatimuksiin pitäisi vastata. Tämä tapa sisältää kiintymyssuhdeteorian kriteerit hyvän hoivan laadusta eli lapsen perustarpeiden täyttämistä. (Rusanen 2011: 30.)

Kiintymyssuhdeteoriassa painotetaan sitä, että teoriassa ei ole kyse siitä kuinka paljon vanhempi rakastaa lastaan. Vaikka vanhempi rakastaisi lastaan kuinka paljon, niin hänellä saattaa silti olla haaste rakentaa lapselleen turvallista ja vankkaa kokemusmaailmaa. Turvallisen kokemusmaailman kautta lapsi hahmottaa itseään ja muita ympärillään olevia ihmisiä. (Ojanen ym. 2011: 157.)

Kiintymyssuhdemalli rakentuu melko pysyväksi jo lapsen kolmen ensimmäisen elinvuoden aikana. Ensimmäinen vuosi on joidenkin tutkijoiden mukaan kiintymyssuhteen laadun kannalta ratkaiseva. Täytyy kuitenkin muistaa, että kiintymyssuhdemalli muovautuu läpi elämän erilaisten elämäkokemusten kautta. Kiintymyssuhdetta kuvataan usein prosessiksi, jossa lapsi taistelee turvattomuutta vastaan. Sen vuoksi sitä kutsutaan myös niin sanotuksi turvallisuuden teoriaksi. Teoriassa on käsitelty turvallisuutta ja turvattomuutta pääasiassa psyykkisinä kokemuksina. Lapsi joka kokee psyykkistä turvallisuutta, kokee, että hänen on hyvä olla ja että hänen ympärillä olevat ihmiset vastaavat hänen tarpeisiinsa. Vauvan kiinnittyessä häntä hoitavaan henkilöön hän alkaa tehdä syysuhde oletuksia maailmasta. Oletukset tehdään sen pohjalta miten aikuinen reagoi vauvan tunneilmaisuihin. Erilaiset oletusmallit muodostuvat, kun lapsi saa niihin useasti vahvistusta ja näin lapsen kiintymyssuhdemalli saa alkunsa. (Ojanen ym. 2011: 158.)

Kiintymyssuhdemalleja on erilaisia. Tänä päivänä kirjallisuudessa tunnistetaan neljä erilaista kiintymyssuhdemallia. Kiintymyssuhdemallit ovat seuraavat: Turvallinen kiintymyssuhde, turvaton ja välttelevä kiintymyssuhde, turvaton ja vastustava kiintymyssuhde sekä jäsentymätön kiintymyssuhde. Esittelen seuraavissa kappaleissa lyhyesti kullekin kiintymyssuhdemallille tyypilliset piirteet. (Silven 2010: 75-77.)

Turvalliselle kiintymyssuhteelle on tyypillistä, että lapsi on oppinut että hänen tarpeisiinsa vastataan ja häntä ymmärretään. Lasta hoitavan aikuisen tapa vastata lapsen tunneilmaisuihin ja tarpeisiin on johdonmukainen ja turvallinen. Lapsi kokee itsensä ihanaksi ja rakastetuksi. Hän pystyy luottamaan aikuiseen. Turvallisessa kiintymyssuhteessa ihminen huomaa, että hän voi sitoa luottavaisin mielin uusia ihmissuhteita. Aikuisena tällaisessa kiintymyssuhteessa kasvaneella ihmisellä ei ole vaikeuksia rakastua ja luottaa itseensä. Hän osaa huomioida myös omien lapsiensa tunteita ja tarpeita ja ottaa huomioon ne. (Ojanen ym. 2011: 159.)

Turvaton ja välttelevä kiintymyssuhde kuvastaa sitä, että lapsi on oppinut välttelemään omien tunteidensa sekä tarpeidensa esille tuomista, koska aikuinen ei ole osannut reagoida lapsen tunteisiin. Aikuinen toivoo, että lapsi olisi mahdollisimman kiltti ja hän ei halua ottaa vastaan lapsen kaikkia tunteita. Lapsi yrittää ollakin tällaisissa tapauksissa mahdollisimman kiltti ja helppo ja hakea sitä kautta hyväksyntää häntä hoitavalta aikuiselta. Useasti tällaisen kiintymyssuhteen taustalta löytyy lasta hoitavan aikuisen väsymys, kiire tai masennus. Aikuisena tämän kiintymyssuhdemallin mukaisesti kasvaneet ihmiset eivät välttämättä kykene solmimaan läheisiä ihmissuhteita. He saattavat haluta myös näyttää muille olevansa itsenäisiä menestyjiä. Omilta lapsiltaan he odottavat usein myös vastaavaa itsenäisyyttä. (Ojanen ym. 2011:159.)

Turvattomasta ja vastustavasta kiintymyssuhteesta Ojanen (2011: 159-160) käyttää kirjassaan termiä turvaton ja ristiriitainen kiintymyssuhde. Sille on tyypillistä se, että aikuinen ei joko osaa olla lapsen kanssa tai sitten lapsen tarpeisiin vastaaminen on epäjohdonmukaista. Lapsen itkuun aikuinen saattaa vastata torumalla lasta tai yrittämällä lahjoa lasta. Toisinaan taas lasta hoitava aikuinen saattaa halailla lasta, vaikkei lapsi sillä hetkellä sitä vaatisikaan. Epäjohdonmukaisen vanhemman vuoksi lapsen on vaikea ymmärtää sitä, että millainen lapsen pitäisi olla suhteessa toisiin ihmisiin. Ristiriitaisessa kiintymysmallissa lapsi reagoi yleensä asioidiin vahvasti, koska hän olettaa, että vain sillä tavalla hän saa suunnattua aikuisen huomion itseensä ja tarpeensa tyydytetyksi. Aikuisena ihminen saattaa hakea useasti muiden ihmisten hyväksyntää ja kokee alemmuudentunteita jos ei sitä saa. Ihmissuhteet saattavat olla sellaisia, että hän kokee niissä riippuvuutta. Omia lapsiaan saadessaan henkilön voi olla vaikea kasvattaa omia lapsiaan johdonmukaisesti, koska oma varhaislapsuuden malli on ollut epäjohdonmukainen. (Ojanen ym. 2011: 159-160.)

Moninaiset kiintymyssuhteet luovat erilaisia ihmisiä ja sitä kautta voidaan myös ajatella, että erilaiset kiintymyssuhteet luovat ihmisille myös erilaista luovuutta, vahvuuksia ja lahjoja. Kaikissa edellä mainitsemisani kiintymyssuhteissa on myös positiivisia puolia. Kuitenkin on selvää, että lapsi voi parhaiten turvallisen kiintymyssuhteen kaltaisessa mallissa ja saa siitä parhaimman alun elämälleen. Turvallisen kiintymyssuhteen saanutta lasta voi kuitenkin koh-

data elämässä joku traumaattinen kokemus, joka horjuttaa perusuottamusta elämää kohtaan. Elämä on arvaamaton ja kenelle tahansa voi sattua mitä tahansa. (Vilen ym. 2006:92.)

Viimeisenä kiintymyssuhdemalleista esittelen jäsentymättömän kiintymyssuhteen. Tällaisessa tapauksessa lapsi joutuu kasvamaan vailla minkäänlaista oikeanlaista huolenpitoa. Vanhemmillä on usein niin paljon omia ongelmia ja haasteita elämässään, että he eivät kykene huolehtimaan lapsensa perustarpeista. Lapsi on unohdettu niin fyysisesti kuin psyykkisesti. Tällainen kiintymyssuhde on vaaraksi lapsen kehitykselle. Lapsi ei saa häntä hoitavalta aikuiselta mitään oletusmallia, miten hänen tulisi kommunikoida muiden ihmisten kanssa. Tunnemaailma on sekaisin. Huostaanoton avulla lähdetään tavallisesti ratkomaan tilannetta. Aikuisuuteen kasvaminen on yleensä tällaisessa kiintymyssuhteessa kasvaneella haastavaa. Siksi varhaisen tuen merkitys sekä terapeutin hoito ovat tärkeitä. Niiden antaman tuen avulla jäsentymättömässä kiintymyssuhteessa elänyt saa mahdollisuuden kehittyä psyykeltään sellaiseksi, että hän oppii luomaan kuvan itsestään sekä rakastamaan muita ihmisiä. (Ojanen ym. 2011:160.)

5 Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen

5.1 Varhaisen vuorovaikutuksen tukemisesta yleisesti

Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen jo varhaisessa vaiheessa on tärkeä asia sekä lapsen että vanhemman hyvinvoinnin kannalta. Kirjallisuudessa on keskitytty kertomaan varhaisen vuorovaikutuksen tukemisesta mielestäni laajemmin silloin, kun siinä ilmenee ongelmia, kuten esimerkiksi vanhemman päihde- tai mielenterveysongelmissa. Niin sanottuun tavallisesti sujuvan varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseen löytyy mielestäni sen sijaan vähemmän kirjallisuutta.

Vauvoille järjestetty toiminta sekä vauvojen erilaiset harrastukset tukevat varmasti omalta osaltaan vanhemman ja lapsen välistä varhaista vuorovaikutusta. Seurakunnat, Mannerheimin lastensuojeluliitto, työväenopistot sekä erilaiset yksityiset seurakunnat järjestävät paljon erityisesti vauvoille ja pikku lapsille suunnattua toimintaa. Näiden tahojen järjestämä toiminta on tavallisesti kohtuuhintaista ja se edesauttaa näin useampien perheiden pääsyn mukaan toimintaan. Harrastusten lisäksi vauvojen kanssa voi mennä esimerkiksi perhekahviloihin, perhekerhoihin ja erityisesti isille sekä lapsille järjestetään monessa paikassa isien iltoja. (Ojanen ym. 2011: 115-116.)

Neurolat ovat keskeisessä asemassa tukemassa lapsen ja vanhemman välistä varhaista vuorovaikutusta. Neuvolassa havaitaan varmasti nopeammin kuin muualla myös mahdolliset vuorovaikutuksessa ilmenevät ongelmat, koska vanhempi ja lapsi käyvät siellä säännöllisesti niin

lapsen odotusaikana kuin syntymän jälkeenkin. Terveystenhoitaja pystyy havainnoimaan vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta säännöllisesti. Hän pystyy havainnoimaan muun muassa vanhemman ja lapsen ilmeitä, eleitä ja kosketusta, joista näkee hyvin millä tasolla vuorovaikutus on. Olen halunnut ottaa neuvolan osuuden varhaisen vuorovaikutuksen tukemisesta esille opinnäytetyössäni, koska mielestäni neuvolat ovat siinä keskeisessä asemassa.

Neurolatyöhön on kehitetty lapsen ja vanhemman välistä varhaista vuorovaikutusta tukeva haastattelumenetelmä, jota kutsutaan VaVu:ksi. Menetelmää käytetään neuvoloissa sekä lapsen odotusaikana että lapsen synnyttyä. Haastattelun päätavoitteena on edistää varhaisen vuorovaikutuksen onnistumista positiivisesti. Lomake on jaettu erilaisiin teemoihin, joissa käsitellään muun muassa raskauteen, synnytykseen sekä vauvaan liittyviä mielikuvia sekä mahdollisia huolenaiheita ja ongelmia. Lomakkeen tarkoitus on myös kartoittaa mahdollisen tuen tarvetta sekä auttaa vanhempia ratkaisemaan mahdollisia ongelmia ja huolia ja etsiä niihin vastauksia. (Hastrup & Puura 2014.)

Neuvolan työntekijät eli tavallisesti terveydenhoitajat tulkitsevat haastatteluja. He ovat saaneet haastatteluiden tekemistä varten erikseen koulutusta. Haastatteluissa pohditaan esimerkiksi riittävän hyvää vuorovaikutusta niin vanhemman kuin vauvan kannalta. Riittävän hyvää vanhemmuutta tulkitaan muun muassa käyttäytymisen tasolla, tunnevuorovaikutuksen tasolla sekä psykologisella tasolla. Haastattelun tulkinta koskee luonnollisesti myös riittämättömän vuorovaikutuksen piirteitä käyttäytymisen, tunnevuorovaikutuksen ja psykologisen tason puolelta. Ongelmiin ja huoliin haetaan aktiivisesti yhdessä apua, ratkaisuja ja tukea. (Hastrup & Puura 2014.)

Raisa Cacciatore kirjoittaa väestöliiton sivuilla vanhemmuuden sekä varhaisen vuorovaikutuksen tukemisesta. Lapsen ja vanhemman välisen vahvan siteen kehittyminen on pitkä prosessi ja samaan aikaan tapahtuu myös kasvu vanhemmuuteen. Moni vanhempi on kuin luonnostaan syntynyt vanhemmaksi, kun taas toisilla kestää hetki ennen kuin he kasvavat vanhemman rooliin. Vanhempia voi tukea sekä auttaa se, että he tietävät joitain perusasioita varhaisen vuorovaikutuksen rakentumisesta. (Cacciatore 2009.)

Varhaisen vuorovaikutuksen rakentumisessa on olennaista tietää muun muassa sitä, miten vanhempi voi näyttää lapselle, että vanhempi pitää hänestä. Vauvan kuvaa itsestä sekä hänen minäkuvan kehitystä tukee se, kun vanhempi ilahtuu vauvan ilmeistä, innostuu vauvasta tai vain rauhoittuu yhdessä vauvan kanssa. Vanhemman on hyvä tutustua omaan lapseensa avoimin mielin. Kaikki vauvat ovat erilaisia ja vanhemman on oltava herkkä havainnoimaan millainen juuri hänen oma vauva on. Vauva voi olla erilainen kuin vanhempi on odottanut. Vastasyntyneestä ihmisenalusta löytyy paljon erilaisia ominaisuuksia. Kun vanhempi tiedostaa näitä

edellä mainittuja seikkoja, niin vanhemmuus ja vuorovaikutus saavat tukea. (Cacciatore 2009.)

Kuva 2: Tähän ympyrään on havainnollistettu tahot, jotka järjestävät toimintaa vauvoille ja heidän vanhemmilleen (Ojanen ym. 2011: 115-116).

5.2 Muskari-toiminta vuorovaikutuksen ja kasvun tukena

Vauvan ja pienen lapsen kanssa voi puuhailia kaikkea mukavaa kotona, mutta myös kodin ulkopuolella voi harrastaa erilaisia harrastuksia. Harrastus kodin ulkopuolella tuo vaihtelua kotona lastaan hoitavalle vanhemmalle. Toisten vanhempien kanssa voi yhdessä jakaa arjen iloa ja suruja. Harrastukset ovat varmasti mieluisia myös lapselle. Lapsi tottuu harrastusten myötä pienestä pitäen ympärillä olevaan meluun sekä myös ottamaan yhteyttä toisiin lapsiin. Harrastuksista saa myös usein hyviä vinkkejä leikeistä, joita voi lapsen kanssa leikkiä kotonaakin. Muskari on yksi tavallisista vauvojen ja pienten lasten harrastuksista. Siellä lapsi tutustuu yhdessä vanhemman kanssa musiikin sekä lorujen ja leikkien maailmaan. (Ojanen ym. 2011: 113-114.)

Nissaksen asukaspuiston kaltaisissa avoimissa toimintapaikoissa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta tuetaan muun muassa muskari-toiminnalla. Muskari-ryhmät ovat yleisesti suosittuja ja keskeisessä asemassa avointen toimintapaikkojen toiminnassa (Hujala & Turja 2012:125). Asukaspuistojen muskareiden toiminnan tavoite on painottunut vanhemman tai lasta hoitavan aikuisen vuorovaikutuksen tukemiseen.

Muskareita järjestetään myös muun muassa musiikkikouluissa. Musiikkikouluilla on yleisesti hieman erilainen toiminnan tavoite kuin esimerkiksi asukaspuiston muskareissa. Musiikki koulujen muskareissa päätavoitteet painottuvat enemmän musiikkiin ja musiikillisiin elämyksiin. Opetushallituksen sivuilla kerrottiin, että varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteena on muun

muassa se, että lapsi saa muskareista musiikillisia elämyksiä, valmiuksia sekä taitoja, jotka mahdollistavat sitten hyvän pohjan lapsen myöhemmälle musiikkiharrastukselle. Tavoitteena on myös, että lapsi kehittyy sekä kuuntelemaan että kokemaan musiikkia ja ilmaisemaan itseään sen avulla. (Opetushallitus.)

Lapsen musiikillinen ympäristö alkaa muokkautua jo kohtuaikana. Äidin vatsassa olevalle vauvalle kannattaa siis laulaa ja jutella sekä soittaa musiikkia. Pieni vauva pystyy tunnistamaan kohtuaikana laulettuja ja soitettuja lauluja. Kohdussa kuultu musiikki voi tuoda lapselle turvallisuuden tunteen syntymän yhteydessä. Vauva tunnistaakin parhaiten äidin äänen, jos tämä on laulanut vauvalle raskautensa aikana. Tutkimuksissa on myös havaittu, että raskauden aikana musiikkitoiminnassa mukana olleiden vauvojen aktiivisuus vuorovaikutukseen lisääntyy sekä se lujittaa myös äidin ja vauvan välistä suhdetta. (Hujala & Turja 2012: 124-125.)

Musiikilla on myönteisiä vaikutuksia moneen asiaan lapsen kehityksessä. Aivotutkija Minna Huotilainen toteaa Lapsemme-lehdessä (3/2013), että musiikki kehittää tarkkaavaisuutta sekä keskittymiskykyä. Alle kouluikäisten lasten musisointi edesauttaa äidinkielen oppimista. Laulut ja lorut siis edesauttavat lapsen kielellistä kehitystä (Ojanen ym. 2011: 245). Musiikki on myös avain vuorovaikutustaitojen harjoitteluun. Ryhmässä tai yhdessä vanhemman kanssa musisoiminen edistää toisten huomioon ottamista sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Samalla ”musiikki samankaltaistaa toimintojamme ja tunteitamme”. Pienen lapsen vanhemmille musiikki voi tarjota työkalun avuksi lapsen kanssa olemiseen, hoivaamiseen, ilahduttamiseen, lohduttamiseen ja rauhoittamiseen. (Kokkonen 2013: 17-18.)

Musiikkitoiminnassa mukana olleiden lasten itseilmaisu, omien tunteiden ilmaisu, kuuntelu sekä reagointiherkkyys kasvoi ja läsnäolo vuorovaikutustilanteissa parani (Hujala & Turja 2012:125). Musiikki tukee sekä rakentaa lapsen minuutta sekä se myös vahvistaa positiivisesti lapsen ja aikuisen välistä kiintymyssuhdetta. Kun musiikin liittää lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutukseen niin se voi ehkäistä sekä tasoittaa eteen tulevia vaihteluja kehityksessä. Musiikki voi myös edistää hermoston tasapainoista kehitystä. Musiikki rikastuttaa kaikkia lapsen persoonallisuuden osa-alueita sekä vie eteenpäin koko lapsen kehitystä kokonaisvaltaisesti. Musiikin avulla lapsi voi purkaa kiukkuaan ja muita tunteita. Tutkimuksissa on myös huomattu, että musiikki edistää lapsen mielikuvitusta ja musiikkiin liittyvän toiminnan avulla voi myös kehittyä hieno- ja karkeamotorisissa taidoissa. (Ojanen ym. 2011: 245.)

Lapsuuden säännölliset musiikkikokemukset voivat antaa vielä aikuisuudessakin perusturvallisuuden tunnetta (Ojanen ym. 2011: 245). Musiikilliset elämykset jättävät ihmiseen jäljen, jotka inspiroivat ja usein ihminen hakeutuu myöhemmässä vaiheessa unohtumattomien musiikillisten elämysten pariin. Musiikki vetoaa voimakkaasti ihmisen tunteisiin. Kun ihminen on

musiikillisessa elämyksessä mukana koko sydämellään, vaikuttaa se tunteisiin kaikkein merkittävimmin. (Blomqvist & Wennerström 2008: 14).

Vauvalle ja pienelle lapselle toistuvat rutiinit luovat turvallisuuden tunnetta sekä tuottavat hyvää oloa. Etenkin pienet lapset, eli alle kolmivuotiaat, pitävät toistoa mielenkiintoisena. Asioita toistaessa ne jäävät myös helposti lapsen mieleen. Vuorovaikutuksen kannalta toistoa kannattaa käyttää vaikka niin, että aikuinen toistaa esimerkiksi lapsen tekemän taputuksen. Tämän tyyppiset harjoitukset tekevät hyvää lapsen ja vanhemman väliselle vuorovaikutukselle ja lapsi on vuorovaikutuksessa aktiivisena osapuolena mukana. Lapsi saa kokemuksen siitä, että vanhempi kuuntelee häntä ja hänen viestiin vastataan. Aikuisen laulaminen, tutut unilaulut yhdistettynä esimerkiksi sylissä pitämiseen, hierontaan tai keinutteluun luovat lapselle muistikuvia ja tuntemuksia, joilla on iso merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle. Ne rauhoittavat levotonta lasta ja lapsen on esimerkiksi helpompi nukahtaa tutun unilaulun turvin. (Ojanen ym. 2011: 247.)

Jokainen vanhempi voi harrastaa lapsensa kanssa musiikkia. Lapset rakastavat yhdessäoloa, leikkejä, loruja ja lauluja sekä omaa ääntään ja myös muiden ympärillä olevien ääntä. Musiikkia kannattaa käyttää esimerkiksi perushoitotilanteissa ja niihin saa musisoinnin tai vaikka lorujen avulla mukaan lapsen tarvitsemaa lämpöä ja läheisyyttä. Lapsen rauhoittamisen lisäksi iloinen ja reipas laulu saattaa innostaa lasta mukaan tekemiseen. Vanhemmille tutut ja rakkaat laulut välittävät elämyksiä tehokkaammin, kuin vieraat laulut. (Alho ym. 1999: 6.)

5.3 Ohjaajana muskarissa

Muskarin ohjaajan kannattaa miettiä joitakin perusasioita sekä suunnitellessa että ohjatessa muskareita. Hyvä valmistautuminen muskareiden ohjaukseen auttaa ohjaajaa onnistumaan muskarihetken ohjauksessa. Olen koonnut seuraaviin kappaleisiin muskareiden kannalta olennaisia asioita Vauvojen laulun aika kirjasta. Tässä kirjassa oli mielestäni koottu hyvin yhteen ne asiat, jotka koen itse tärkeiksi tiedostaa työskennellessä muskareiden ohjaajana.

Muskarin voi suunnitella monella eri tavalla. Jokaisen ohjaajan oma persoonallisuus tuo ohjaukseen oman leimansa. Tunnin rakenteessa on hyvä ottaa huomioon, että tunti sekä alkaa että loppuu aina tietyn kaavan mukaan. Tunnin aluksi voidaan laulaa joka kerta sama alkulaulu ja lopussa taas joka kerta sama loppulaulu. Rutiinit ja toistuvuus tuovat turvaa pienelle lapselle. Tunnin aiheena voi olla aina jokin teema, joka yhdistää asioita toisiinsa. Aiheena voi olla esimerkiksi syksy, maatila tai jokin muu vastaava aihe. (Alho ym. 1999: 138, 142.)

Muskarin toiminnan tulee olla monipuolista, mutta asioita ei saa olla kuitenkaan liikaa. Toimintoja voi olla esimerkiksi enintään kahdeksan yhden tuokion aikana. Kannattaa käyttää

loruja, musiikkiliikuntaa, lauluja, soittamista ja vaikkapa tutustumista eri ääniin. Tunti kannattaa rakentaa alkulaulun jälkeen niin, että siinä vaihtelevat sekä vilkkaampi että rauhallisempi toiminta. Vauvaryhmille on etenkin hyvä antaa aikaa asioiden kokemiselle ja toistaa asioita. Myös isommat lapset haluavat toistaa asioita, jotta he oppivat ne. (Alho ym. 1999: 138.)

Ohjaajan tulee luoda muskareihin lämmin ja turvallinen ilmapiiri. Hänellä on iso vaikutus muskarin onnistumiseen. Oma heittäytyminen mukaan toimintaan antaa esimerkin myös muille. Ohjaajan tulee antaa aikaa lapsen tunteille sekä ajatuksille ja ryhmään asettumiselle. Lasten temperamentit on myös huomioitava. Ohjaajalla tulee olla kaikki aistit valppaina tunnistamaan lasten reaktioita ja hyödyntää niitä toiminnassaan. Hänen tulee ottaa suunnittelussa huomioon moniaistillisuus. Muskareissa voi käyttää esimerkiksi huiveja, höyheniä, lakanaita, pehmoleluja, käsinukkeja, palloja ja hernepusseja. (Alho ym. 1999: 140-141, 149-151.)

Nissaksen asukaspuiston työntekijät kertoivat, että heidän järjestämällä muskaritoiminnalla on paljon yhtäläisyyksiä ryhmätheraplayn kanssa. Ryhmätheraplay on yksi metodi, jota käytetään kun halutaan vahvistaa lapsen ja häntä hoitavan aikuisen välistä vuorovaikutusta. Asukaspuiston työntekijät antoivat minulle materiaalia ryhmätheraplaysta, jota he olivat saaneet heille järjestetyistä koulutuksista. Tutustuin materiaaliin ja huomasin, että monisteissa oli paljon yhtäläisyyksiä heidän järjestämänsä muskaritoiminnan kanssa. Edellisten ohjaajana muskarissa -kappaleiden keräämiini tietoihin voisi lisätä vielä sen, että muskareissa tarkoituksena on tuottaa ryhmälle ja lapsille iloa. Etenkin yhdessä jaettu ilo vahvistaa yhteyttä ja mahdollistaa näin ollen myönteiset tunnekokemukset sekä muutoksen negatiivisiin tunnekokemuksiin (Laakso 2013: 2).

5.4 Muskari-ikäisten lasten yleinen kasvu ja kehitys

Pienen lapsen kehityksen pääpiirteistä kannattaa ottaa selvää, jotta pystyy helpommin ymmärtämään lapsen maailmaa sekä lapsen tapaa jäsentää ympäristöä sekä tutkia sen erilaisia ilmiöitä. Lapsen kehityksen ymmärrys luo hyvän perustan lapsen hoidolle sekä yleensä kasvatukselle. (Nurmiranta ym. 2009: 17.) Halusin ottaa opinnäytetyöhöni mukaan lyhyesti lapsen kehityksen pääpiirteitä, koska se on mielestäni olennainen asia muskarin ohjaajan työssä. Ohjaajan pitää ottaa suunnittelussa huomioon lapsen ikä ja kehitystaso, jotta toiminta onnistuu ja se on mielekästä osallistujille. Täytyy kuitenkin muistaa, että jokainen lapsi kehittyy omaan yksilölliseen tahtiinsa ja aina lapsen ikä ja kehitystaso eivät aivan vastaa toisiaan (Hongisto-Åberg, Lindeberg- Piironen, Mäkinen 1998: 38).

Vielä viime vuosisadan alussa vastasyntyntä vauvaa pidettiin melko kyvyttömänä ja kehittymättömänä. Tänä päivänä, kun vauvoja on alettu tutkia enemmän, on huomattu, että pienellä vauvalla on uskomattoman paljon valmiuksia ja erilaisia kykyjä. Vauva on oma yksilönsä jo syntymästä saakka. Kontaktinhaku muihin ihmisiin alkaa pian syntymän jälkeen. Lapsen ympärillä olevat ihmiset ovat tärkeitä, jotta lapsi voi kehittyä juuri omaksi itsekseen. (Nurmiranta ym. 2009: 17.)

Lapsi kasvaa ja kehittyy huimasti ensimmäisinä elinvuosinaan. Ensimmäisen ikävuoden aikana vauvan syntymäpaino tavallisesti kolminkertaistuu ja pituuskin lisääntyy tavallisesti puolella. Pieni vauva nukkuu suurimman osan vuorokaudesta ja hän herää usein vain nälkäänsä tai joihinkin vaivoihinsa ja nukahtaa pian uudestaan. Vauvan ollessa noin kuukauden ikäinen ja siitä eteenpäin hän alkaa etsiä yhteyttä ympäristöönsä. Vauvan huomio kiinnittyy pikku hiljaa värikkäisiin sekä liikkuviin esineisiin, vauva alkaa vähitellen vastaamaan hymyyn hymyilemällä itse takaisin. Vauva löytää jossain vaiheessa sormensa ja varpaansa ja alkaa leikkiä niillä. Maaailma alkaa avautua vauvalle vaihe vaiheelta. (Dunderfelt, T. 2006: 68.)

Nissaksen asukaspuistossa järjestetään muskareita vauvoille ja taaperoille sekä heidän vanhemmilleen tai lasta hoitaville aikuisille. Tässä edellä oli yleisiä asioita lapsen kasvusta ja kehityksestä, mutta olen jaotellut seuraaviin kappaleisiin tarkemmin lapsen kehityksen osalualueita. Kappaleissa on kerrottu lyhyesti 0-3 - vuotiaiden lasten motorisesta, psyykkisestä ja kognitiivisesta sekä sosiaalisesta kehityksestä. 0-3 - vuotiaat lapset ovat asukaspuiston muskareiden kohderyhmää, joten sen vuoksi tämä ikäjaottelu.

5.4.1 Motorinen kehitys

Motorisesti lapsen kehitys etenee kahteen suuntaan. Kehitys etenee päästä jalkoihin eli kefalokaudaalisesti sekä vartalon keskeltä raajoja kohti eli proksimodistaalisesti. (Dunderfelt, T. 2006: 68.) Ensimmäisen elinvuoden aikana lapsi oppii liikkumaan. Vauva oppii aluksi kierimään. Sen jälkeen lapsi alkaa ryömiä ja istua sekä kontata. Ensimmäisen vuoden aikana hän nousee myös tukea vasten seisomaan ja ottaa tavallisesti ensiaskeliaan. (Hongisto-Åberg, M. ym. 1998: 41.) Motorisessa kehityksessä voi olla suuria eroja eri yksilöiden välillä. Jopa saman perheen lapsilla saattaa olla isoja eroja motorisen kehityksen suhteen. (Nurmiranta, H. 2009: 19.)

Lapsen toisen elinvuoden aikana motorisessa kehityksessä tapahtuu seuraavia asioita: Lapsi oppii kävelemään yhä varmemmin ja hän kykenee hallitsemaan kehoaan tarkemmin. Lapsi haluaa tutkia innokkaasti ympäristöönsä ja on ylpeä liikkumaan oppimisesta sekä itsenäisyydestään. Lapsi on toiminnoissa mukana koko kehollaan. Lapsi on iloinen kaikesta mitä hän saa

aikaan, vaikka toimintaan keskittyminen saattaa kestää vain muutaman minuutin. Lapsi ottaa aikuisesta mallia toimiessaan arjen askareissa. (Hongisto-Åberg, M. ym. 1998: 42-43.)

Kahden ja kolmen ikävuoden välissä lapsi alkaa liikkua yhä monipuolisemmin. Motoriset taidot siis laajentuvat. Lapsi hyppii, juoksee ja kiipeilee. Tyypillistä on myös, että lapsi harjoittelee hiihtämistä, luistelemista sekä uimista. Intoa uusien asioiden kokeiluun löytyy. Lapsen hienomotoriset taidot sekä koordinaatiokyky kehittyvät ja hän pystyy esimerkiksi pujottelemaan helmiä lankaan ja kynän ja siveltimen käyttötaito kehittyy. (Hongisto-Åberg, M. ym. 1998: 46.)

5.4.2 Psyykinen, kognitiivinen ja sosiaalinen kehitys

Lapsen kehityksessä perusturvallisuuden tunteen muodostuminen on yksi keskeisimmistä asioista lapsen ensimmäisenä elinvuotena. Lapselle kehittyy luottamus sekä ympäristöä että ympärillä olevia ihmisiä kohtaan. Minän synty eli käsitys omasta itsestä saa alkunsa ja vuorovaikutus perussääntöineen alkaa rakentua. Lapsen sosiaalistuminen saa alkunsa. Vauva vastaa hymyyn hymyilemällä takaisin. (Dunderfelt, T. 2006:68.) Kognitiivisen eli tiedollisen kehityksen puolella voidaan todeta, että lapsi oppii paljon asioita, vaikkei pysty sitä vielä läheisilleen ja ympäristölle ilmaisemaan. Lapsi tunnistaa läheisiä ja tuttuja ihmisiä ja asioita sekä kykenee yhdistelemään eri sanoja ja niiden merkityksiä. Ymmärrys syy-yhteyksistä alkaa myös hahmottua. (Hongisto-Åberg, M. ym. 1998: 41.)

Lapsen toisena elinvuotena kognitiivisessa kehityksessä puheen kehittyminen on olennaista ja se tapahtuu nopeaan tahtiin. Aluksi lapsen lauseet ovat yksisanaisia, mutta pikku hiljaa ne muuttuvat monimuotoisimmiksi. Lapsen sanavarasto kehittyy hurjaa vauhtia. Lapsi on utelias ympäristöönsä ja uusia asioita kohtaan. Havainnot uusista asioista tarjoavat jatkuvasti virikkeitä lapsen tiedolliselle kehitykselle ja päinvastoin. Psyykkisessä kehityksessä lapsi pystyy toisella ikävuodella tunnistamaan erilaisia tunteita kuten kiukkua, iloa sekä surua. Lapsi havaitsee, että hän pystyy tietoisesti vaikuttamaan ympäristöönsä ja havainnon myötä hän alkaa käyttää tätä hyväkseen. Tässä kehitysvaiheessa alkaa rakentua myös lapsen arvo- ja normimaailma. Lapselle syntyy käsitys itsestä suhteessa muihin ihmisiin. Lapsi rakastaa elämyksiä. (Hongisto-Åberg, M. ym. 1998: 43.)

Noin kolmevuotiaana psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen keskeinen asia on leikki. Jotta leikki tukee lapsen psyykkistä kehitystä, aikuisen on hyvä muistaa, että leikin on oltava lapsen itsensä suunnittelema. Aikuisen puuttuminen leikkiin hävittää leikin luonnollisen spontaanisuuden. (Karppinen, Puurula, Ruokonen 2001: 19.) Lapsi tutustuu maailmaan leikin avulla. Lapsi matkii leikkiessä häntä kiinnostavia asioita, kokeilee miltä asiat tuntuu sekä koettaa ymmärtää leikin avulla toiminnan taustaa. Mielikuvitus kehittyy leikin myötä nopeasti. Lapsi on leik-

kinyt tähän asti pääasiassa yksin, mutta tässä ikävaiheessa tapahtuu siirtyminen yhdessä kaverin kanssa leikkimiseen. Tälle iälle tyypillistä on myös oman tahdon kasvaminen. Lapsi haluaa tehdä asioita itse. Läheiset ovat tärkeitä lapselle. Lapsi oppii käymään potalla ja olemaan ilman vaippaa. Lapsi on utelias sukupuoliasioita kohtaan ja hän haluaa samaistua itsensä kanssa samaa sukupuolta oleviin. Tytär ottaa esimerkiksi mallia äidistään. (Hongisto-Åberg ym. 1998: 45.)

Lapsen kolmannelle ikävuodelle on tyypillistä myös lapsen kyselyikä. Lapsi on utelias ympärillään olevista asioista ja hän kyselee paljon. Lapsi pystyy jo kertomaan ympäristöstään ja sen tapahtumista muun muassa puheen, mielikuvituksen ja erilaisten leikkien avulla. Lapsi alkaa tässä vaiheessa myös noudattaa ja sisäistämään erilaisia sanallisesti annettuja ohjeita sekä sääntöjä. (Hongisto-Åberg ym. 1998: 46.)

6 Opinnäytetyön toimintavaihe ja arviointi

Seuraavissa kappaleissa esittelen opinnäytetyön toimintaosuutta sekä arvioin työlle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Olen jakanut työni tavoitteet omiin osiin ja käsittelen niitä yksitellen. Edellä mainitsemieni asioiden lisäksi kerron tässä osiossa henkilökohtaisista tavoitteistani sekä niiden saavuttamisesta. Lopuksi pohdin ammatillista kasvuani ja kehitystäni koko tämän opinnäytetyöprosessin aikana.

6.1 Toiminta

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallinen opinnäytetyö voi käsittää jonkin tuotteen luomisen eli tuote voi olla esimerkiksi esine, opas, ohjekirja, tapahtuma, näyttely tai portfolio. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on jokin konkreettinen tuotos, mutta ei tutkimus. Toiminnallisessa opinnäytetyössä laaditaan opinnäytetyöraportti, jonka tekstin pitää olla ehyt kokonaisuus ja sisällön on oltava looginen, havainnollistettu sekä tehtävänannon mukainen. Toiminnallisen opinnäytetyön tekstin on hyvä olla argumentoivaa, kriittistä, analyysoivaa, sidoksissa valittuun teoriaan sekä viitekehykseen ja tekstin on myös oltava perusteltua koulutusalan näkökulmasta katsoen. (Vilkkä & Airaksinen 2004: 6-7.)

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö toteutetaan tekemällä opas, joka palvelee Nissaksen asukaspuiston uusia työntekijöitä muskareiden ohjaukseen valmistautumisessa sekä itse ohjauksessa. Nissaksen asukaspuistossa järjestetään joka maanantai kaksi muskaria. Toinen muskari on suunnattu taapero-ikäisille lapsille sekä heidän vanhemmilleen ja toinen ryhmä on suunnattu vauvoille ja heidän vanhemmilleen. Oppaan tavoitteena on kertoa mikä näiden muskareiden toiminnan tarkoitus on. (Liite 1)

Aloitin oppaan teon juttelemalla asukaspuiston työntekijöiden kanssa siitä mitä he haluaisivat oppaan sisältävän. Kirjoitin työntekijöiden ehdotuksia ja toiveita ylös ja jäin pohtimaan miten toteuttaisin oppaan tekemisen. Päätin yhdessä opinnäytetyötäni ohjaavan opettajan kanssa, että näen asukaspuiston henkilökuntaa ainakin kolme kertaa oppaan tekemisen aikana, jotta pystyn arvioimaan opastani heiltä saadun palautteen avulla. Annoin asukaspuiston työntekijöille joka tapaamiskerran jälkeen kyselylomakkeen, jossa oppaan sisältöön liittyviä kysymyksiä. Opas palvelee asukaspuistoa varmasti myös paremmin, kun he ovat saaneet vaikuttaa sen sisältöön ja antaa omia ehdotuksiaan oppaan tekovaiheessa.

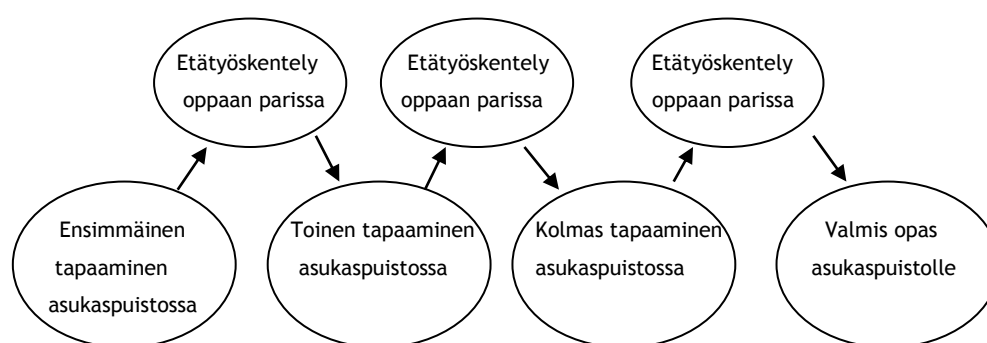
Ensimmäisellä varsinaisella tapaamiskerralla minulla oli mukana luonnos oppaasta. Annoin oppaan työntekijöille ja he saivat tutustua siihen rauhassa ja kysyä minulta asioita joista heillä oli kysyttävää. Lopuksi jaoin työntekijöille kysymyslomakkeen johon olin laittanut neljä kysymystä koskien opasta ja sen sisältöä. Näiden kysymyksiä avulla pystyin arvioimaan miten olen saavuttanut opinnäytetyön tavoitteitani ja miten voin vielä parantaa opasta, jotta se palvelisi mahdollisimman tehokkaasti asukaspuiston työntekijöitä sekä sitä kautta tietenkin myös asukaspuiston asiakkaita. Tarkoitukseni oli, että työntekijät täyttävät palautelomakkeet heti ja saan ne mukaani, mutta päädyinkin jättämään kysymyslomakkeen asukaspuistoon ja sanoin, että he saavat vastata siihen rauhassa ja haen sen vasta viikon päästä.

Toisella tapaamiskerralla olin ottanut huomioon edellisellä kerralla saamaani palautetta oppaan silloisesta sisällöstä ja olin muuttanut oppaan sisältöä heidän toivomaansa suuntaan, jotta opas palvelisi heitä paremmin. Tällä tapaamiskerralla en pyytänyt asukaspuiston henkilökunnalta samalla lailla kirjallista palautetta kuin edellisellä kerralla. Pääasiassa keskustelimme oppaan sen hetkisestä versiosta ja sain heiltä palautteen suullisesti. Kirjoitin itse palautteen ylös, jotta pystyn hyödyntämään sen oppaan ja koko työn tavoitteiden arvioinnissa. Päädyin suulliseen palautteeseen säästääkseni työntekijöitä ylimääräisiltä kirjallisilta töiltä. Viime kerralla he antoivat niin perusteellisen kirjallisen palautteen, että en sitä tämän vuoksi toteuttanut samalla tavalla. Työhön ei tullut enää tällä kertaa niin paljoa muutoksia kuin edellisellä kerralla.

Viimeisellä tapaamiskerralla minulla oli mukana edelliseltä tapaamiskerralta paranneltu versio oppaasta. Henkilökunnasta oli mukana kaksi henkilöä, jotka olivat olleet aikaisemminkin tapaamiskerroilla mukana. He lukivat aluksi oppaan läpi ja sen jälkeen keskustelimme yhdessä sen sisällöstä. Oppaaseen ei enää tullut kuin yksi pieni muutos. Keräsin tällä kertaa palautteen ideakarttaa apuna käyttäen. Ajattelin, että tämä voisi olla mukavampi tapa henkilökunnalle verraten kirjalliseen palautteeseen. Luulen, että he joutuvat tekemään työssään kirjallisia tuotoksia tarpeeksi, joten tämä palautteen kysymismuoto tuntui nyt sopivalta.

Keskustelumme ja ideakarttamme runkona käytin kirjalliseen kyselyyn laatimiani kysymyksiä. Keskustelumme oli antoisaa ja kirjasin heidän mielteitään ja ajatuksiaan ideakarttaan. Käytän ideakarttaa ja aikaisimmilta tapaamiskerroilta saamaani kirjallista sekä suullista palautetta opinnäytetyöni arvioinnissa.

Opinnäytetyöni toiminta osuus oli minulle hyvin mieluinen. Aluksi en oikein tiennyt mistä lähaisin liikkeelle, mutta kun pääsin työssäni vauhtiin, niin into oppaan tekemiseen kasvoi koko ajan. Yhteistyömme henkilökunnan kanssa oli antoisaa, mielekästä ja sujuvaa. Tapaamisiin oli aina mukava mennä. Olin opiskelujeni loppuvaiheessa harjoittelussa asukaspuistossa ja tämän vuoksi halusin jatkaa yhteistyötä heidän kanssaan myös opinnäytetyöni merkeissä.

Kuva 3: Opinnäytetyöni toimintavaiheen prosessi.

6.2 Opinnäytetyön arviointi ja tavoitteiden toteutuminen

6.2.1 Päätavoitteen arviointi

Opinnäytetyöni päätavoite oli luoda asukaspuiston henkilökunnalle opas, joka nostaa selkeästi esille muskari-toiminnan päätavoitteen, varhaisen vuorovaikutuksen ja sen tukemisen. Laadin työntekijöille kysymyskaavakkeen, jossa kysyin eri kysymyksiä, joiden avulla pystyin arvioimaan sitä miten olen päässyt asettamiini tavoitteisiin. Arvioin tätä tavoitetta kysymällä asukaspuiston työntekijöiltä, miten varhaisen vuorovaikutuksen merkitys ja sen tukeminen on tuotu esille oppaassa. (Liite 2)

Tekemääni oppaaseen on koottu teoriaa varhaisesta vuorovaikutuksesta, muskarin merkityksestä varhaisen vuorovaikutuksen tukemisesta sekä tulevalle ohjaajalle huomioonotettavaa tietoa suunnitteluvaiheeseen ja itse ohjaukseen. Oppaan pohjustukseksi on luotu alkusanat, jotka johdattavat lukijan aiheeseen. Oppaan lopussa on konkreettisia laulu ja leikkiesimerkkejä muskareihin.

Olin koonnut oppaasta raakaversion tavatessamme työntekijöiden kanssa ensimmäisen kerran. Tapasimme asukaspuiston tiloissa ja paikalla oli kaksi työntekijää. Toinen oli ammatiltaan sosionomi ja toinen lastenhoitaja. Sosionomi oli aloittanut työskentelyn asukaspuistossa viime keväänä ja lastenhoitaja oli työskennellyt asukaspuiston ohjaajana jo yli kymmenen vuotta. Tapaamisemme kesti noin tunnin verran.

Tapaamisen alussa asukaspuiston työntekijät lukivat, mitä olin kirjoittanut oppaan ensimmäiseen versioon. Lukemisen jälkeen keskustelimme oppaasta ja lopuksi annoin heille lomakkeet joihin olin koonnut kysymyksiä, jotka käsittelevät opasta. Alun perin oli tarkoituksena, että he vastaisivat kysymyksiini heti, mutta päätinkin, että jätän työn sekä kysymykset asukaspuistoon, jotta he saisivat rauhassa miettiä vastauksia. Sovimme, että haen vastaukset viikon päästä tapaamisestamme. Näin minulle jäi kuitenkin aikaa korjata opasta ennen seuraavaa tapaamistamme.

Oppaan raakaversiosta tuli kiitettävästi sekä suullista että kirjallista palautetta. Palaute oli pääosin positiivista ja sain varmuuden siitä, että olin alkanut työstämään opasta siihen suuntaan kuin he olivat ajatelleet. Tutustuin palautteeseen ja korjasin heidän korjausehdotuksiin oppaaseen. Halusin, että oppaasta tulee heidän näköisensä, jotta se palvelee heitä parhaalla mahdollisella tavalla eikä jää lojumaan laatikon pohjaan käyttämättömänä. Tämän vuoksi halusin kuunnella heidän toiveitaan huolellisesti.

Palaute, jota ensimmäisellä tapaamisellamme sain yleisesti oppaasta, oli pääosin hyvin rohkaisevaa. Oppaan sisältöä pidettiin hyvänä. Oppaan asioiden jakoa pidettiin myös hyvänä. ”Jako on hyvä: vähän teoriaa, muskari sekä varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen ja lopuksi käytännön vinkkejä”. Varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä käsittelevään osioon henkilökunta sen sijaan kaipasi muutoksia. Olin kirjoittanut tekstin ranskalaisia viivoja apuna käyttäen. He olivat sitä mieltä, että tämä osuus kannattaisi tehdä normaalina tekstiversiona. ”Ehkä ”pallukat” tekevät mielikuvan luettelomaiseksi. Aihe on kuitenkin herkkä”. Tekstin luettavuuteen sekä otsikointiin he halusivat myös muutoksia. Yksi palaute oli seuraava: ”lauserakenteiden ja termien kanssa kannattaa olla tarkka”. He merkitsivät havaitsemiaan puutteita tai korjausehdotuksia muun muassa suoraan tekstiin.

Korjasin heidän toivomiaan asioita työhön. Muutin ranskalaisista viivoista koostetun version kokonaan tekstiksi. Työstin tekstiä myös helpommin luettavaan muotoon ja kävin läpi termejä sekä lauserakenteita. Lisäsin varhaisesta vuorovaikutuksesta kertovaan teoriaosuuteen myös vastavuoroisuuden käsitteen sekä sen, että lapsi ilmaisee itseään itkun lisäksi koko kehollaan. Nämä kaikki edellä mainitut muutokset tulivat siis oppaan varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä käsittelevään osioon. Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen -osioon he olivat sen sijaan

alusta alkaen tyytyväisiä. ”Tukeminen -osio on hyvä”. Tämä osio oli toteutettu ranskalaisia viivoja apuna käyttäen ja se myös jäi niin.

Menin toiseen tapaamiseemme korjattu työ mukaan. Tapasimme asukaspuiston tiloissa ja paikalla oli samat työntekijät kuin edelliselläkin tapaamisellamme eli sosionomi ja lastenhoitaja. Tapaamisemme kesti tällä kertaa noin tunnin. Työntekijät lukivat aluksi työn läpi ja sen jälkeen keskustelimme oppaasta yhdessä. Päädyin tällä kertaa toteuttamaan palautteen kyselemisen suullisesti. Päädyin tähän tapaan, koska otaksuin, että työntekijöillä on varmasti ollut normaali työssäänkin tarpeeksi kirjallista työskentelyä. Ajattelin helpottaa heidän vastaamista tällä tavoin. Kirjasin itse suullisen palautteen ylös muistini tueksi, jotta pystyin hyödyntämään sitä arvioidessani tavoitteideni saavuttamista.

Palautetta tuli tällä kertaa huomattavasti vähemmän kuin edelliskerralla. Työntekijät olivat tyytyväisiä edelliskerralla tekemiini muutoksiin. Teksti oli heidän mukaansa paljon selkeämpää ja luettavampaa. Ranskalaisten viivojen poisto oli myös eduksi työlle. Työntekijät antoivat tekstistä vain joitakin pieniä korjausehdotuksia. Joidenkin sanojen kohdalla oli toistoa, joita he pyysivät huomioimaan ja käyttämään eri sanoja. Keskustelimme työn kohdasta, jossa luki seuraava asia: ”Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus voi joskus olla myös huonoa, kielteistä ja jopa vahingollista. Vahingollisessa vanhemmuudessa esiintyy tavanomaisesta poikkeavaa vanhempien pitkäaikaista vihamielisyyttä ja negatiivista asennetta lapsiaan kohtaan”. Työntekijät olivat sitä mieltä, että tämä kohta vaatii joko muokkausta tai että tätä kohtaa ei tarvita ollenkaan. Työntekijät halusivat myös, että työhön lisätään kohta, jossa kerrotaan, että työntekijän on hyvä tunnistaa mahdolliset vuorovaikutukseen liittyvät riskitekijät ja puuttua niihin varhaisessa vaiheessa.

Tapaamisemme jälkeen korjasin työtä kotona. Vaihdoin toistosanoja toisiin sanoihin, jotta tekstistä tuli sujuvampaa. Päädyin myös ottamaan kohdan josta olimme keskustelleet kokonaan pois. Jäin kuitenkin miettimään, että minusta tämä kohta oli ihan tarpeellinen asia tuoda ilmi työssä. Halusin kuitenkin kunnioittaa heidän mielipidettään ja poistin kohdan pois työstä. Tarkoituksenani oli kuitenkin saada oppaasta heidän mieltymystensä mukainen. Lisäsin työhön myös kohdan, jota he toivoivat. Lisäys oli mielestäni todella olennainen ja tarpeellinen. Päätin myös muuttaa Muskari tukemassa varhaista vuorovaikutusta sekä lapsen kasvua - osion tavalliseksi tekstiksi ranskalaisten viivojen sijaan. Siitä ei ollut viime tapaamisessamme puhetta, mutta koin sen itse hyväksi ratkaisuksi.

Tapasimme kolmannen kerran myös asukaspuiston tiloissa ja paikalla oli minun lisäksi samat kaksi työntekijää kuin aikaisemmilla kerroilla. Tapaamisemme kesti reilun tunnin verran. Tapaamisemme alussa työntekijät lukivat jo tuttuun tapaan aluksi työn läpi. Tällä kertaa kävimme palautteen läpi perinteisesti aluksi keskustelemalla sekä ideakarttaa apuna käyttäen.

Tällä viimeisellä tapaamiskerralla palaute oppaan varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen tukemisesta kertovasta osiosta oli erittäin positiivista. Prosessimainen työskentely oli tuottanut tulosta ja oppaasta oli muokkautunut matkan varrella sellainen, että työntekijät olivat siihen tyytyväisiä. Tekstin itsenäinen muuttaminen ranskalaisista viivoista tekstiversioksi sai myös kiitosta. Lopullisessa oppaan versiossa ainoastaan Ohjaajana muskarissa -kohta toteutui ranskalaisilla viivoilla. Heidän mukaansa oppaan päätavoite eli varhainen vuorovaikutus ja sen tukeminen oli tuotu oppaassa esille kiitettävästi. ”Tieto oli perusteltua”. He pitivät tätä teoriaosuutta tärkeänä ja varhaisesta vuorovaikutuksesta ei välttämättä muistaisi mainita erikseen uusille työntekijöille. Kysyessäni työntekijöiltä lopuksi, mitä he lisäksi oppaaseen, vastaus oli ”ei mitään”. Pienen pohdinnan jälkeen he toivoivat kuitenkin oppaaseen kuvia.

Saadun palautteen mukaan saavutin työni päätavoitteen hyvin. Henkilökohtaisesti olin myös sitä mieltä, että tavoite täyttyi hyvin. Oppaasta tulee selkeästi esille asukaspuiston muskari toiminnan päätavoite eli varhainen vuorovaikutus ja sen tukeminen. Muokkasimme asukaspuiston työntekijöiden kanssa tekstiä ja sen sisältöä koko prosessin aikana niin, että viimeisellä tapaamiskerralla olimme molemmin puolin siihen tyytyväisiä. Viimeisen tapaamiskerran jälkeen lisäsin työhön ainoastaan kuvia elävöittämään opasta.

6.2.2 Toisen tavoitteen arviointi

Toisena opinnäytetyön tavoitteena oli se, että opas palvelisi mahdollisimman hyvin asukaspuiston henkilökuntaa perehdytettäessä uusia työntekijöitä uuteen työhön. Arvioin tätä tavoitetta kysymällä asukaspuiston työntekijöiltä, että millaista hyötyä oppaasta on perehdytettäessä uusia työntekijöitä ohjaajiksi muskareihin.

Kerroin päätavoitteen kohdalla tarkemmin koko prosessin etenemisestä eli toin tekstissä esille muun muassa tapaamispaikan, osallistujien määrän sekä sen kuinka kauan tapaamiset kestivät. Seuraavien tavoitteiden arvioinnissa käyn läpi vain itse tavoitteen palautetta ja sen saavuttamista. Prosessi eteni muuten samoin kuin päätavoitteen kohdalla.

Ensimmäisessä tapaamisessamme sain paljon sekä suullista että kirjallista palautetta siitä millaista hyötyä oppaasta oli asukaspuiston uusia työntekijöitä perehdytettäessä. ”Paljon hyvää tietoa, riittävän tiiviissä paketissa”. Työntekijät kokivat, että tietoa oli tarpeeksi ja se oli kirjoitettu sopivan ytimekkäästi. Ajatuksena oli, että työntekijä voisi lukea opasta työnteon lomassa, joten opas sopi hyvin siihen tarkoitukseen. ”Tässä on kivasti kuvattu sitä kuinka musiikki voi toimia yhtenä työkaluna, kun tuetaan lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Uudelle työntekijälle tämä voi olla uusi näkökulma”. Tämä palaute yllätti minua. Itse pidän

musiikkia nimenomaan yhtenä työkaluna työskentelyssä, mutta kaikki eivät välttämättä koe asiaa samalla tavalla.

Sain tämän tavoitteen kohdalla ensimmäisessä tapaamisessa vain vähän negatiivista palautetta ja sen vuoksi korjausehdotuksia ei ollut. Korjausehdotukseksi pyydettiin panostamaan tekstin luettavuuteen, jotta se tukisi ajatusta, että opasta on helppo lukea työn ohella sopivana hetkenä. Muokkasin kotona tekstin pitkiä lauseita selvemmiksi. Muutin myös ranskalaisia viivoja tekstimuotoon, jotta tekstiä olisi sujuvampaa lukea.

Toisella tapaamiskerralla työntekijät olivat tyytyväisiä tehtyihin muutoksiin. Lauseet olivat tulleet pienen muokkauksen jälkeen helpommin ymmärrettäväksi. Oppaan alun teorian tekstiversio oli myös heidän mukaansa helpompaa lukea. Työntekijät myös pohtivat, ”teoriaa varhaisesta vuorovaikutuksesta ei välttämättä muistaisi edes uusille työntekijöille kertoa, joten on hyvä, että se löytyy oppaasta”.

Toisessa tapaamisessa tuli myös aika vähän palautetta tämän tavoitteen osalta. Palaute oli enemmän positiivista kuin negatiivista. Pohdin tämän tavoitteen kohdalla, että oliko kysymys jota pohdin tämän tavoitteen kohdalla sopiva, koska en saanut palautetta niin paljon. Olisinko saanut enemmän palautetta kysymällä asiaa eri tavalla? Toisaalta taas pohdin, että meillä oli henkilökunnan kanssa ilmeisesti niin samantyylinen ajatus oppaasta, joka perehdyttää uusia työntekijöitä, että tähän kysymyskohtaan ei tullut sen vuoksi niin paljon korjausehdotuksia.

Kolmannella tapaamiskerralla keräsin työntekijöiltä palautetta ideakarttaa apuna käyttäen. Tällä kertaa palautetta tuli enemmän kuin edellisellä kerralla. Palaute oli kaikin puolin positiivista. ”Muskarilla on pitkät perinteet asukaspuistossa. Mukavaa, kun nyt asiat ovat ensimmäistä kertaa paperilla”. ”Oppaaseen on koottu tärkeät asiat, joihin voi palata ja niitä voi arvioida”. Työntekijät siis kokivat positiivisena asiana sen, että he saivat nyt työnsä tueksi kirjallisen luomuksen eli oppaan. He uskoivat, että oppaasta tulee olemaan hyötyä perehdytettäessä uusia työntekijöitä muskareiden ohjauksiin. ”Opas palvelee sekä uusia että vanhoja työntekijöitä”. ”Aina on hyvä kerrata asioita”. Palaute siitä, että työntekijät kokivat, että oppaasta voi olla hyötyä uusia työntekijöitä perehdytettäessä, oli minulle tärkeä. Positiivisena yllätyksenä minulle tuli se, että työntekijät kokivat, että oppaasta hyötyvät myös jo kauemmin asukaspuistossa työskennelleet työntekijät. He kokivat asioiden kertauksen olevan jokaiselle tärkeää ja opas saattaa muistuttaa työtavoista, joita on jo unohtanut tai joita ei ole pitkään aikaan käyttänyt.

Koen siis saadun palautteen perusteella, että saavutin toisen tavoitteeni hyvin. Henkilökunta uskoo, että oppaasta on hyötyä uusien työntekijöiden perehdytyksessä. Henkilökohtaisesti olen myös samaa mieltä ja olen tyytyväinen tämän tavoitteen osalta työn lopputulokseen.

Pohdin, että jos tulevassa työpaikassani olisi toteutettu vastaavanlainen opas uusien työntekijöiden varten, niin olisin varmasti siihen tyytyväinen. Uudessa työpaikassa uusia asioita tulee niin paljon, että on mielestäni hyvä asia jos joitain asioita on laitettu muistutukseksi myös kirjalliseen muotoon. Perehdyttämiskansiot on yleensä hyvä muistutuksen tuki uusille työntekijöille. Olen kuitenkin joutunut harmikseni toteamaan, että niissä on harmittavan usein vanhentunutta tietoa. Työpaikoilla ei välttämättä ole resursseja päivittää kansioita tarpeeksi usein.

6.2.3 Kolmannen tavoitteen arviointi

Kolmantena opinnäytetyöni tavoitteena oli tarjota asukaspuiston muskareiden uusille ohjaajille työkaluja muskareiden ohjausta sekä suunnittelua varten. Arvioin tätä tavoitetta kysymällä työntekijöiltä, millaisia työkaluja opas antaa muskareihin tuleville ohjaajille. Pyysin heitä lisäksi luetteloimaan tästä esimerkkejä.

Ensimmäisellä tapaamiskerralla esittelin oppaani sen hetkisen version. Sain henkilökunnalta palautetta suullisesti heti tavatessamme ja kirjallisen palautteen hain asukaspuistosta viikon päästä tapaamisestamme. Kirjallisessa palautteessa oli rakentavaa palautetta, josta sain hyviä vinkkejä työni sisällön sekä ulkoasun kehittämiseen.

”Hyviä vinkkejä”. ”Olet hyvin koonnut tähän perusjutut”. Nämä palautteet lisäsivät varmuuttani siitä, että sisällöllisesti opas tarjosi hyviä vinkkejä ja työkaluja uusille työntekijöille. Kriittikkiä tuli ranskalaisin viivoin kootun tekstin järjestyksestä. ”Tässä mieltäisin pallukoiden järjestystä, vähän hyppii teksti”. ”Voiko saman sisältöisiä pallukoita yhdistää?” Nämä olivat mielestäni hyviä huomioita tekstistä. Lisäksi työntekijät toivoivat, että lisäisin oppaaseen kohdan, jossa kerrottaisi, että suunnitelmaa ei kannata noudattaa orjallisesti, vaan sen pitää olla väljä ja nopeasti muutettavissa. He totesivat, että usein tarvitaan myös improvisointia.

Työntekijät kehottivat sisältöön lisättäväksi asiaksi myös sen, että uusien työntekijöiden kannattaa miettiä jo etukäteen myös mahdollisia pulmatilanteita. Tällaisissa tilanteissa ohjaaja voi joutua esimerkiksi puuttumaan vanhemman toimintaan. ”Yhteiset säännöt?! Tasapuolisuus”. Mahdollisiin pulmatilanteisiin kannattaa yrittää valmistautua jo etukäteen, koska niitä ohjaajille tulee varmasti jossain vaiheessa eteen. Opintojemme aikana on puhuttu paljon siitä, kuinka tärkeää uuden ryhmän on luoda heti toiminnan alkaessa yhteiset säännöt. Yhteiset säännöt ryhmän kanssa helpottavat niin ohjaajan kuin ryhmäläisten toimintaa ryhmässä. Kaikilla on samat säännöt ja yhdessä luotuja sääntöjä kunnioitetaan sekä noudatetaan.

Tapaamisemme jälkeen palasin kotiin muokkaamaan ”pallukoiden” järjestystä sekä yhdistämään niitä toisiinsa. Järjestystä muuttamalla tekstistä tuli paljon selkeämmin etenevää. Laitoin ”pallukat” siihen järjestykseen, että aluksi kerron ohjaukseen liittyvistä yleisistä asioista ja loppua kohden keskityn siihen, mitä itse tuokiossa on hyvä ottaa huomioon. Palaute oli

erittäin hyvää. Omalle tekstille tulee työn edetessä sokeaksi ja on hyvä, kun siitä saa palautetta ja tekstiä pystyy sen kautta kehittämään. Lisäsin oppaaseen myös asioita, joita työntekijät toivoivat siihen lisättävän. Lisäykset olivat mielestäni olennaisia asioita muskarin ohjaukseen liittyen. Palautteesta huomasin, että sitä antoivat työntekijät joilla on paljon kokemusta erilaisten ryhmien ohjauksesta.

Toisella tapaamiskerralla kävimme suullisesti läpi oppaan senhetkistä versiota. Työntekijät olivat iloisia, kun olin ottanut heidän muutosehdotuksiaan huomioon. ”Ehdotuksia on lisätty tekstiin”. Keskustelimme tällä kertaa paljon siitä, kuinka tärkeää ohjaajan on tulkita oma ryhmänsä sekä sen jäseniä oikein. Oikeanlainen ohjaus on tärkeää. Ohjaajalle tärkeitä ominaisuuksia ovat sensitiivisyys, oikean ajoituksen hahmottaminen sekä tilannetaju. Keskustelimme myös siitä, että joskus ryhmäläisten ohjaamiseen riittää pelkkä mallintaminen, mutta toisinaan ohjaajan täytyy ohjata hyvin konkreettisesti kädestä pitäen.

Lisäsin tämän tapaamisemme jälkeen oppaaseen keskustelumme satoa. Lisäsin tekstiin sen, että joskus ohjaajan mallintaminen riittää ja välillä ryhmäläisiä pitää ohjata konkreettisesti kädestä pitäen. Tällä kertaa en tehnyt tekstiin muita muutoksia, koska palautetta muutostarpeelle ei tullut esille toisessa tapaamisessamme.

Kolmannella tapaamiskerralla kävimme palautekeskustelun ideakarttaa apuna käyttäen. Kysyin työntekijöiltä, millaisia työkaluja opas antaa muskareihin tuleville ohjaajille ja pyysin heidän luettelemaan esimerkkejä. ”Hyviä vinkkejä”. ”Hyvin tuotu esille”. Nämä olivat esimerkkejä palautteesta. Työntekijät olivat myös sitä mieltä, että oppaassa esitetyt vinkit olivat hyvin konkreettisia ja käytännöllisiä. Esimerkkejä ei noussut esiin erikseen.

Saadun palautteen mukaan voin todeta, että saavutin tämän tavoitteen hyvin. Muokkauksien ja lisäyksien jälkeen työntekijät olivat tyytyväisiä lopputulokseen. Opas tarjosi heidän mielestään työkaluja uusille työntekijöille. Olin myös henkilökohtaisesti sitä mieltä, että opas tarjoaa työkaluja ohjaukseen ja esimerkit olivat käytännönläheisiä. Olin kuitenkin tavoitteeni saavuttamisen arvioinnissa itseäni kohtaan ankarampi kuin mitä työntekijät olivat minua kohtaa. Jäin pohtimaan sitä, että oliko viimeisellä kerralla saamani palaute kuitenkin liian suppea. Ollisiko kysymyksen erilaisella asettelulla saanut enemmän palautetta irti työntekijöiltä. Alun perin minulla oli myös tavoitteena laittaa oppaan konkreettisiin laulu- esimerkkeihin myös kirjojen sekä cd- levyjen nimiä, joista laulut löytyvät. Olin myös ajatellut, että avaan mahdollisten laululeikkien ohjeet kirjallisesti, että jos ohjaaja ei esimerkiksi osaa leikkiä kyseistä leikkiä niin ohjeet löytyvät oppaasta. Työn edetessä kuitenkin jätin nämä edellä mainitut osat pois oppaasta ja se on asia, jonka olisi mielestäni voinut tehdä perusteellisemmin.

Kaiken kaikkiaan siis pääsin kaikkiin opinnäytetyölle esittämiini tavoitteisiin mainiosti lukuun ottamatta omaa mielipidettäni oppaan tarjoamista työkaluista uusille työntekijöille. Olisin voinut tehdä siinä osiossa joitakin kohtia perusteellisemmin. Se, että pääsin yleisesti niin hyvin tavoitteisiin, vaati myös tekstin muokkausta kerta toisensa jälkeen sekä arvokkaita lisäyksiä, joita asukaspuiston henkilökunnan puolelta tuli. Yhteistyössä saimme tästä oppaasta sellaisen, että molemmat osapuolet ovat siihen tyytyväisiä. Kysyin työntekijöiltä lopuksi, mitä he lisäisivät oppaaseen ja miksi. Lisäysehdotuksia ei kuvia lukuun ottamatta tullut. Heidän mielestään opas oli kokonaisuudessaan hyvä ja sopivan pituinen. Tämä palaute siis tuki sitä, että olimme molemminpuolisesti tyytyväisiä tuotokseemme.

Yhteistyömme koko prosessin varrella oli sujuvaa ja mielekästä. Sain heiltä paljon hyviä neuvoja ja vinkkejä opasta ja muskareiden ohjausta koskien. Työntekijät kokivat, että heidät otettiin hyvin mukaan oppaan tekoon ja että oppaasta tuli heidän näköisensä. Se oli minun tavoitteenakin, että opas palvelisi heitä mahdollisimman hyvin ja että sitä olisi helppo käyttää työssä. Tällä tavoin se palvelee myös parhaalla mahdollisella tavalla heidän asiakkaitaan, jotka ovat asukaspuiston toiminnan pääasia.

6.2.4 Henkilökohtaisten tavoitteiden arviointi

Henkilökohtaisena tavoitteena minulla oli saada tästä työstä myös itse työkaluja, kun tulevaisuudessa sosionomina ohjaan vastaavia ryhmiä. Niitä tuli paljon. Tutustuessani aiheen teoriaan, sain paljon uutta tietoa aiheesta sekä jo aikaisemmin oppimani asiat saivat vahvistusta. Kaikkein antoisinta tekemässä työssäni oli kuitenkin keskustelut asukaspuiston henkilökunnan kanssa. Heillä on paljon kokemusta lapsi-vanhempi -ryhmien ohjauksesta ja asiat joita he kertoivat ryhmien ohjauksesta jäivät erityisesti mieleeni. Erityisesti hyödyin siitä, kun he kertoivat ryhmän ohjaajan roolista. Ohjaajan pitää osata tunnustella ryhmä ilmapiiriä joka solullaan. Ihmiset ovat erilaisia ja kokevat eri asiat eri lailla. Ohjaajan pitää miettiä miten suhtautuu eri asioihin ja miten asioita ryhmän jäsenille ilmaisee. Sensitiivisyys, oikea ajoitus ja tilannetaju auttavat ohjaajia selvittämään vaikeitakin tilanteita ryhmissä. Joskus vanhempien toimintaan joutuu myös puuttumaan napakastikin ja se vaatii ohjaajalta aina tiettyä lujuutta ja määrätietoisuutta. Nämä olivat asioita, joita jäin pohtimaan keskustelujemme jälkeen.

Koosteena voin siis todeta, että sain keskustelujen kautta paljon asioita, joita osaan ottaa tämän työn jälkeen huomioon tulevaisuudessa ohjatessani ryhmiä. Oppaaseen sekä koko työhön laittamani teoria, niin varhaisesta vuorovaikutuksesta kuin sen tukemisesta, oppaan Ohjaajana muskarissa - osuus ja konkreettiset lauluesimerkit sekä työntekijöiden kanssa käydyt keskustelut toimivat minulle hienona työkalupakkina aloittaessani työt sosionomina. Henkilökohtainen tavoitteeni työkalujen saamisesta tämän prosessin aikana täyttyi siis hienosti.

Toisena henkilökohtaisena tavoitteena minulla oli, että pystyisin hyödyntämään opintojeni aikana jo opittuja asioita oppaan laadinnassa. Luulen, että tämä tavoite sai osittain vahvistusta oppaan ja koko opinnäytetyöprosessin aikana. Olemme tehneet opinnoissa paljon erilaisia asiakasprojekteja, joissa olemme suunnitelleet asiakkaille eri tuokiota. Huomasin mieltäväni opasta tehdessäni näitä toteuttamiamme projekteja ja miten niiden suunnitteluissa ja toteutuksissa etenimme. Asiakasprojektit piti myös raportoida, kuten myös tämä opinnäytetyökin on raportointia.

Voin kuitenkin tämän henkilökohtaisen tavoitteen kohdalla todeta, että en osannut hyödyntää oppimiani taitoja ehkä niin tehokkaasti oppaan tekoon kuin jos olisin ohjannut opinnäytetyöksi parini kanssa, minulla oli paljon enemmän ideoita, joita olin oppinut muun muassa luovien syventävissä opintojeni aikana. Voi olla, että oppaaseen ei tullut niin paljon ideoita, koska emme ole koulutuksen aikana tehneet tämäläisiä töitä. En siis koe, että olisin saavuttanut täydellisesti tätä henkilökohtaista tavoitettani.

6.3 Ammatillinen kasvuni

Pohdin opinnäytetyöni vaikutusta ammatilliseen kasvuuni ja löysin paljon asioita, joissa olen kasvanut ja kehittynyt tämän prosessin aikana. Aloitin opinnäytetyön tekemisen aluksi parin kanssa, mutta jouduin jättäytymään opinnäytetyöstä pois suunnitelmavaiheen hyväksymisen jälkeen. Aloin työstämään opinnäytetyötäni uudelleen siitä noin puolen vuoden kuluttua ja se oli kieltämättä aluksi hankalaa. Työn aloittaminen ilman paria oli vaikeaa. Onneksi sain kuitenkin käyttää parini kanssa yhdessä tekemiämme aineistoja, joten en joutunut lähtemään liikkeelle aivan alusta ja aikaisemmin tekemäni työ ei mennyt hukkaan.

Alun uudelleen käynnistymisvaikeuksien jälkeen opinnäytetyöni alkoi kuitenkin edetä hyvää vauhtia ja saimme asukaspuiston kanssa sovittua hienon jatkumon parini loppuun saattamalle työlle ja suunnitelmaversion tavoite pysyi samana myös tässä niin sanotussa uudessa opinnäytetyössäni. Varhainen vuorovaikutus ja sen tukeminen oli siis myös tämän työn ydin. Oppaan tekeminen opinnäytetyössä oli mieluisaa, koska olen aina pitänyt kirjoittamisesta. Matkan varrella sain kuitenkin huomata, että kirjoitustaidoissani oli parantamisen varaa ja oppaan teko ei ollutkaan niin helppoa.

Opinnäytetyön alussa mietin, että kun olen saanut koottua varsinaisen teoriaosuuden, niin sen jälkeen oppaan teko olisi työn helpoin ja nopeimmin etenevä osa. Aloittaessani tekemään opasta huomasin kuitenkin, että oppaan teko osoittautui haastavaksi. Piti pohtia mitkä asiat on olennaisia ottaa mukaan oppaaseen työni teoriaosuudesta ja missä muodossa asiat olisi hyvä kirjoittaa oppaaseen. Oppaan tarkoitus oli kuitenkin, että se perehdyttää uusia työnteki-

jöitä muskareihin kertoen heille toiminnan pääajatuksen. Toiveena oli myös, että opas olisi helppo lukea esimerkiksi työn lomassa, joten tekstin piti olla selkeää ja ytimekästä.

Huomasin opasta tehdessäni kuinka monta asiaa ohjaajan tulee ottaa huomioon, kun hän valmistautuu uuden ryhmän ohjaukseen. Mielestäni sanonta ”hyvin suunniteltu, on puoliksi tehty” pitää hyvin paikkansa. Olen saanut arvokkaita vinkkejä prosessin aikana asukaspuiston työntekijöiltä ohjauksesta, tuokioiden suunnittelusta ja ohjaajan merkityksestä. Ohjaajan innostus hänen ohjaamaansa asiaan on erittäin tärkeää. Ohjaaja saa omalla positiivisella asenteella innostettua ryhmäläisiä mukaan toimintaan. Ohjaajan on myös tärkeä luoda turvallinen ja luotettava ilmapiiri ohjattaviin tuokioihin, jotta ryhmäläisten on aina mukava saapua paikalle.

Työtä tehdessäni havahtuin myös siihen, kuinka tärkeää on, että ohjaaja on herkkä tunnistamaan ryhmän tunnelmia ja ilmapiiriä. Ohjaajalla pitää olla koko ajan ikään kuin tuntosarvet pystyssä. Ohjaajan ollessa herkkä aistimaan ryhmän ilmapiiriä ja tunnelmaa, hän pystyy hyödyntämään sitä ohjauksessaan. Mielestäni muskareiden kohderyhmä, äidit ja pienet lapset, voi loppujen lopuksi olla aika haavoittuvainen ryhmä. Tuoreilla äideillä saattaa olla tunteet pinnassa, etenkin jos he ovat muskaritoiminnassa mukana ensimmäistä kertaa ja ensimmäisen lapsensa kanssa. Kaikki saattaa olla uutta, äitiys, vanhemmuus, muskarit. Tällöin ohjaajan rauhallinen, myönteinen ja turvallinen läsnäolo voi olla tärkeää, jotta äiti tuntee olonsa muskareissa kotoisaksi.

Ohjaajan täytyy siis kiinnittää huomiota moneen asiaan ohjatessaan tuokiota. Uskon, että minun on helpompaa tämän opinnäytetyön tekemisen jälkeen lähteä ohjaamaan musiikkituokiota lapsille ja vanhemmille. Olen joutunut prosessin varrella miettimään ohjaajan työtä monesta näkökulmasta. Olen myös ottanut paljon selvää teorian tiedosta joka asukaspuiston muskareiden toiminnan tavoitteen taustalla on eli varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen tukemisesta. Luulen, että olen saanut tästä tekemästäni työstä paljon työkaluja tulevaisuuteen, kun toimin työssäni sosionomina. Ilman tätä työtä työkalupakkini olisi tyhjempi.

Opinnäytetyöprosessini lopussa huomaan, kuinka pitkän matkan olen kulkenut alusta tähän hetkeen saakka. Työskentelyni on muuttunut matkan varrella parityöskentelystä itsenäiseen työskentelyyn. Työn toiminnallinen osuus vaihtui ohjaustuokioista oppaan tekemiseen ja myös opinnäytetyöni ohjaaja on vaihtunut matkan varrella. Paljon on siis tapahtunut tämän prosessin varrella. Nyt voin huokaista helpotuksesta, että opinnäytetyöni on tässä vaiheessa ja nauttia niistä eväistä mitä tältä työltä sain tulevaisuutta varten.

7 Opinnäytetyön eettiset näkökulmat

Sosiaalialalla on erittäin tärkeä pysähtyä pohtimaan asioita myös asioiden eettistä puolta huomioiden. Opinnäytetyön eettistä pohdintaa tehdessäni, käytin pohdintani tukena Talentian ammattieettisiä ohjeita sosiaalialan ammattilaisille. Olemme opiskelun aikana käyneet useaan otteeseen läpi näitä ohjeita, joten niihin oli helppo turvautua myös opinnäytetyön teko- vaiheessa.

Ammattieettisiä ohjeita silmäillessäni asiakaslähtöisyys sekä työssä jaksaminen sopivat mielestäni erinomaisesti tämän opinnäytetyön eettisen pohdinnan pääaiheiksi. Kolmas asia, mikä minulle nousi esiin eettisistä ohjeista alallamme, oli ammatissa kehittyminen. (Arki, arvot, elämä, etiikka. 2013: 11, 28.) Pohdin näitä asioita seuraavissa kappaleissa.

Mietin alkaessani kirjoittamaan eettistä pohdintaa, että tämä työ ei liity asiakkaisiin. Huomasin kuitenkin pian, että nimenomaan asiakkaisiinhan tämä työ liittyy. Harha-ajatukseni tuli varmasti siitä, kun opas keskittyy henkilökunnan perehdyttämiseen. Kun henkilökunta on hyvin ja selkeästi perehdytetty, heidän on mukava tehdä työtään. Tämä välittyy luonnollisesti varmasti myös asiakkaisiin, jotka ovat nimenomaan asukaspuistotyön keskiössä. Työntekijät ovat asukaspuistossa nimenomaan asiakkaita varten. Asiakkaiden on mukava tulla mukaan asukaspuiston toimintaan, kun työntekijät ovat tietoisia siitä mikä heidän paikkansa toiminnassa on. Työntekijöiden ammattitaito luo asiakkaille luottamusta ja turvaa.

Tänä päivänä työelämä on monelta osin hektistä ja työntekijöiden jaksaminen on kovilla. Uusia työntekijöitä tulee työpaikoille tiuhaa tahtia ja heidät tarvitsee perehdyttää uuteen tehtävään. Tämä vaatii paljon kiireiseltä ja ehkä jo väsyneeltäkin työyhteisöltä. Työntekijän pitää miettiä omaa jaksamistaan työelämässä. Työssä jaksaminen on tärkeää ja etenkin sosiaalialalla työntekijän pitää muistaa tarkkailla itseään erityisesti. Ihmiskeskeinen työ, kiire ja resurssien puute väsyttävät. Hyvä, toimiva työyhteisö tukee työssä jaksamisessa. Työpaikoilla työntekijöiden jaksamista tuetaan muun muassa järjestämällä työntekijöille virkistyspäiviä ja joillakin työpaikoilla jaksamista tuetaan muun muassa liikuntaseteleillä. Luulen, että loppukädessä kuitenkin jaksamisen vastuu on itse työntekijällä. Esimiehelle kannattaa puhua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jos omassa työssä jaksamisessa on ongelmia. Silloin ongelmiin voidaan ainakin toimivassa työyhteisössä puuttua ennen kuin työntekijä ehtii polttaa itseään loppuun. Valitettavasti nykypäivänä loppuunpalaminen ei ole enää niin harvinaista.

Ammatissa kehittyminen on yksi asia, joka sosiaalialalla työskentelevän tulee muistaa työelämässä. Mielestäni opinnäytetyöni opas on yksi esimerkki tästä ohjeesta. Opas voi tarjota sekä uusille ja miksei vanhoillekin työntekijöille uusia asioita, joita voi hyödyntää ohjauksessa. Työntekijä voi oppaan avulla ainakin virkistää muistiaan ja ehkä saada joitakin uusia vinkkejä

ohjauksiinsa. Ammatissa kehittyminen lisää varmasti ohjaajan motivaatiota ohjata muskareita. Työntekijöiden kannattaa muutenkin tällä nopeasti muuttuvalla alalla olla aktiivisia uusille tuulille. Työpaikat tarjoavat useasti erilaisia koulutuksia työntekijöille, joihin kannattaa osallistua. Ne tuovat niin ohjaajille kuin muskareiden asiakkaille mukavaa vaihtelua ja asiakkaat saavat ajanmukaista palvelua.

Näiden edellä mainittujen eettisten pohdintojen lisäksi mietin, että luotettavuus on asia, jota ei voi liikaa korostaa eettisessä pohdinnassa ja joka on yleensä sosiaalialan työssä erittäin tärkeä. Muskareita ohjatessa tai muissakin toiminnoissa asiakkaat voivat avautua mistä vain asioista. On tärkeää, että asiakas tietää, että työntekijöillä on vaitiolovelvollisuus ja että työntekijään voi luottaa. Luottamusta korostan etenkin niissä tilanteissa, että työntekijä ei mene kertomaan muille asiakkaille toisten asiakkaiden asioista ja että asiakas voi luottaa työntekijän ammattitaitoon. Asiakkaan pitää saada luottaa työntekijään, että hän osaa esimerkiksi ohjata hänet tarvittaessa oikean avun piiriin.

Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus liittyvät tiukasti yhteen. Halusin koota opinnäytetyöksi molemmista aiheista ajatuksiani saman otsikon alle. Pohtiessani työni luotettavuutta, mietin millaisia lähteitä olen työssäni käyttänyt. Lähteiden lisäksi pohdin työn luotettavuutta asukaspuiston henkilökunnalta saamani palautteen avulla. Käytin työssäni mielestäni keskinkertaisesti lähteitä. Referee käytännön läpi käyneitä lähteitä työssäni oli kuitenkin vähän. Tällainen lähde oli Suomen psykologisen seuran tekemä teos vuodelta 2013 varhaisesta vuorovaikutuksesta.

Suurin osa käyttämistäni lähteistä on kirjoja. Käyttämäni kirjat ovat pääosin 2000-luvulla kirjoitettuja, mutta muutama teos on tehty 1990-luvun loppupuolella. Katsoin kuitenkin, että vanhempien lähteideni teksti oli niin hyvää sekä ikään kuin vanhentumatonta tekstiä, että halusin käyttää niitä työssäni. Uusin lähteeni oli vuodelta 2014. Kaikkien kirjojen tekijät olivat alan ammattilaisia, joten pidän heidän tekstejään luotettavina.

Kirjojen lisäksi olen käyttänyt nettilähteitä sekä jo suunnitteluvaiheessa tehtyjä lehtimateriaalia ja Nissaksen päivähoitoyksikön varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä neuvoloissa jaettavaa opasta ja ruotsinkielistä artikkelia. Nettilähteet olivat mielestäni luotettavia, koska ne olivat isojen instituutioiden julkaisemia. Lähteiden julkaisijoita olivat muun muassa terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä opetushallitus. Nettilähteet olivat myös varsin uusia. Kaikki niistä oli julkaistu 2000-luvulla. Suunnitelmavaiheessa teimme silloisen parini kanssa työstä osan jossa oli käytetty muun muassa lapsemme lehteä. Tämä lähde on käyttämistäni lähteistä ehkä niin sanotusti epäluotettavin, mutta pidimme parini kanssa kyseisen lehden artikkeleita sen verran hyvinä, että otimme ne silloiseen työhömmme.

Kirjojen, nettilähteiden sekä lehtien lisäksi käytin opinnäytetyössäni lähteinä myös kahta asukaspuiston monistetta. Koin, että ne lähteet ovat luotettavia, koska asukaspuiston työntekijät olivat tehneet itse niistä toisen tänä syksynä. Monisteen sisällössä oli ajantasalla olevaa tietoa ja siihen oli kerätty niitä asioita, jotka palvelevat nimenomaan juuri Nissaksen asukaspuiston henkilökuntaa. Toinen moniste kertoi ryhmätheraplay - menetelmästä ja halusin ottaa sen myös mukaan lähteisiini, koska työntekijät kertoivat, että menetelmässä on paljon elementtejä, joita he käyttävät heidän muskareissa vahvistamassa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Moniste, jota työssäni käytin, oli saatu henkilökunnan koulutuksesta. Pidän koulutuksissa alan ammattilaisille jaettavaa kirjallista tietoa luotettavana.

Asukaspuiston henkilökunnasta oli tapaamisissamme mukana aina kaksi henkilöä. Kaksi muuta asukaspuiston työntekijää piti sillä aikaa paikan toiminnasta huolta. Toinen palautteen antajista oli ammatiltaan sosionomi ja toinen lastenhoitaja. Työntekijät olivat joka kerralla samat. Palautteesta olisi näin jälkikäteen katsottuna tullut monipuolisempi, jos useampi asukaspuiston työntekijä olisi siihen vastannut, mutta en ymmärtänyt kysyä palautetta muilta kuin keskusteluissamme mukana olleilta työntekijöiltä. Alun perin minun piti kysyä palautetta oppaasta myös joltain asukaspuiston asiakkaalta, mutta päädyimme henkilökunnan kanssa käydyn keskustelun jälkeen siihen tulokseen, että on parempi pitää palautteen anto pelkättään henkilökunnan tehtävänä. Opas oli kuitenkin tarkoitettu valmiinakin vain henkilökunnan käyttöön.

Sain asukaspuiston henkilökunnalta sekä kirjallista, suullista että ideakartan muodossa olevaa palautetta. Mielestäni kirjallinen sekä ideakartan muodossa saatu palaute on erityisen luotettavaa. Siinä on kirjoitettu ylös ne asiat jotka on koettu tärkeiksi mainita palautteen saajalle. Tällöin myös palautteen antaja joutuu mielestäni miettimään tarkemmin mitä kirjoittaa. Palautteen ollessa kirjallisessa muodossa siihen voi myös aina palata ja se toimii palautteen saajalle muistin virkistykseenä. Suullinen palaute ei ole mielestäni aivan yhtä luotettavaa jollei palautteen saaja esimerkiksi nauhoita palautetta. Suullisesta palautteesta ei voi muistaa ilman nauhoitusta kaikkea ja tällöin se ei voi mielestäni olla yhtä luotettavaa kuin kirjallinen palaute. Kirjoitin työntekijöiden suullista palautetta ylös, jotta pystyin käyttämään sitä arvioidessani tavoitteideni saavuttamista.

8 Pohdinta

Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys on suuri ihmisen tulevalle elämälle. Sen tukeminen on tärkeää tavallisesti sujuvassa vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa, mutta erityisen tärkeää tukeminen on silloin kun perheellä on ongelmia. Tätä opinnäytetyötä tehdessäni huomasin kuinka ajankohtainen aihe tämä on. Viime päivinä Suomessa on sattunut paljon ikäviä tapahtumia, jotka kertovat siitä, että maassamme on lapsiperheitä, joilla on hätä. Lastensuojelumme on ruuhkautunut lukuisista avuntarvitsijoista, mutta ei ole resursseja palkata lisää työntekijöitä. Rautavaaran ja Kuopion tapaiset lapsisurmat ovat nostaneet otsikoihin sen kuinka tärkeää yhteiskunnassamme olisi nyt panostaa tällaisia tragedioita ennaltaehkäisevään työhön.

90-luvun puolivälissä maastamme lopetettiin lapsiperheiden kotipalvelut. Kotipalvelu auttoi perheitä, jotka tarvitsivat apua. Nykyvanhempien tukiverkko saattaa olla hyvin pieni tai sitä ei perheen ympärillä ole. Isovanhemmat saattavat asua monen sadan kilometrin päässä tai he ovat jo niin vanhoja, etteivät pysty auttamaan enää lapsiaan lastenlasten hoidossa. Lapsiperheiden kotiapu on mielestäni erinomainen ratkaisu silloin, kun äiti on esimerkiksi uupunut lastenhoidon lomassa. Päivittäinen tai viikoittainen apu auttaa perhettä keräämään omia voimiaan, jotta he saavat arkensa taas järjestykseen. Tällä tavoin saadaan varmasti ennaltaehkäistyä monia surullisia loppuja. Viime päivinä lehdet ovat kirjoittaneet, että tätä palvelua ollaan ottamassa takaisin. Toivotaan, että jatkossa ennaltaehkäisevää apua tulisi perheille hädän hetkellä helposti ja nopeasti.

Ennaltaehkäisevää työtä tekee myös opinnäytetyöni toimintaympäristö eli Nissaksen asukaspuisto. Heräsin tämän opinnäytetyö prosessin aikana siihen kuinka arvokasta työtä asukaspuistoissa tehdään. Asukaspuistoissa vanhemmat tapaavat toisia vanhempia ja näin he voivat saada toisiltaan vertaistukea. Asukaspuistoissa on myös ammattitaitoinen henkilökunta, jonka kanssa voi luottamuksellisesti keskustella eri asioista. Jos he eivät osaa auttaa, niin he ohjaavat vanhemman oikean avun piiriin. Luulen, että useasti pelkkä keskustelu ja kuuntelu saattaa helpottaa vanhemman oloa sekä tieto siitä mistä apua kannattaa lähteä hakemaan.

Asukaspuistojen toiminta on matalankynnyksen toimintaa eli asiakas voi vain astua tämänkaltaisiin toimintapaikkoihin sisään. Ennakkoilmoittautumista ei tarvita ja toiminta on pääosin maksutonta. Ongelmien ennaltaehkäisyn lisäksi asukaspuistot siis vähentävät omalta osaltaan yhteiskunnan eriarvoistumista. Nissaksen asukaspuistoa ollaan oltu joitakin vuosia sitten lakkauttamassa, mutta onneksi sitä ei lakkautettu. Helsingissä asukaspuistoilla on pitkät perinteet ja puistoja on paljon enemmän kuin Vantaalla. Muun Suomen asukaspuistotilanteesta minulla ei ole tietoa. Toivottavasti sekä Helsingissä että Vantaalla säilyisivät nämä jo olemas-

sa olevat puistot. Toivon myös, että mahdollisimman moni ihminen löytäisi niihin sekä saisi asukaspuistoista apua niin pieniin kuin suuriinkin mietteisiin tämän hektisen arjen keskellä.

Opinnäytetyöni on yhteiskunnallisesti ajankohtainen myös maamme työtilanteen vuoksi. Suuret ikäpolvet jäävät eläkkeelle, ihmisiä irtisanotaan säästösyistä ja lopuista työkentälle jäävistä ihmisistä otetaan kaikki tehot irti. Ihmiset saattavat vaihtaa työuransa aikana monta kertaa työpaikkaa. Ennen oli tavallisempaa kuin tänä päivänä, että valmistuttua ihminen saattoi olla eläkeikään asti samassa työpaikassa. Uudet työntekijät lisäävät omalta osaltaan painetta työpaikoilla. Uudet työntekijät tulee perehdyttää uusiin työtehtäviin ja se saattaa joskus olla haastavaa kiireisessä työelämässä. Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa valmistettu opas on tehty helpottamaan uusien työntekijöiden perehdytystä. Opas toimii ikään kuin muistin tukena vanhoille työntekijöille ja uusi työntekijä voi aina palata siihen unohduksen keskellä. Erilaiset, työpaikkaa mahdollisimman hyvin palvelevat oppaat ja muut kirjalliset tuotokset tukevat varmasti uusien työntekijöiden työn alkuun pääsemisessä uudessa työympäristössä.

Opinnäytetyössäni on siis mielestäni paljon keskeisiä asioita tämän päivän yhteiskunnasta. Tätä työtä tehdessäni olen viimeistään itsekkin herännyt niihin. Prosessini myötä innostus tähän aiheeseen on koko ajan noussut ja olen huomannut kuinka paljon tämä työ on minulle antanut. Olen saanut valtavasti työkaluja tulevaisuuden sosionomin työhön. Lisäksi uskon, että ajatusmaailmani on tämän työn myötä laajentunut. Kaikki keskustelut, joita kävimme asukaspuiston työntekijöiden kanssa, teoriatieto aiheesta sekä erilaiset artikkelit, jotka osuivat silmiini tämän prosessin aikana, avarsivat näkemyksiäni aiheesta.

Opinnäytetyöni on nyt siinä vaiheessa, että voin esittää kiitoksen asukaspuiston työntekijöille yhteistyökumppanuudesta. Yhteistyö oli antoisaa sekä sujuvaa ja luulen, että sen myötä sain opinnäytetyöni tekemiseen aivan uutta potkua. Asukaspuistoissa tehdään uskomattoman hienoa työtä. Muskarit ja muut luovat menetelmät, joita asukaspuistotyössä käytetään, antavat varmasti paljon iloa, energiaa ja vaihtelua asiakkaiden arkeen. Reippaan ja iloisen toiminnan ansiosta varmasti niin lapset kuin aikuisetkin voivat voimaantua ja arkeen kotona on sen jälkeen mukava palata.

Lähteet

Alho, E. Hautsalo, H. Perkiö, S. 1999. Vauvojen laulun aika. Porvoo. WSOY.

Arki, arvot, elämä ja etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. 2013. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Helsinki.

Blomqvist, A. & Wennerström, L. 2008. Musik - ett didaktiskt redskap för barns lärande och utveckling? Göteborg Universitet.

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/19905/1/gupea_2077_19905_1.pdf

Cacciatore, R. 2009. Tukea vanhemmuuteen ja varhaiseen vuorovaikutukseen. Viitattu 4.12.2013

<https://www.perheaikaa.fi/jutut/lapsi-perheessa/vanhemmuus/tukea-vanhemmuuteen-ja-varhaiseen-vuorovaikutukseen/>

Dunderfelt, T. 2006. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Werner Söderström Oy.

Flykt, M & Ahlqvist-Björkroth, S. 2013. Varhainen vuorovaikutus. Suomen psykologinen seura. Vammalan kirjapaino Oy.

Hastrup, A. Puura, K. 2014. Varhainen vuorovaikutus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 23.9.2014

<http://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/menetelmat/psykososiaalinen-kehitys/vavu>

Hujala, E. ja Turja, L. 2012. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva. PS-kustannus.

Hongisto-Åberg, M. Lindeberg-Piiroinen, A. Mäkinen, L. 1998. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tampere. Tammer-Paino Oy.

Karppinen, S. Puurula, A. Ruokonen, I. 2001. Elämysten alkupuolilla - Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Tampere. Oy Finn Lectura Ab.

Kivekäs, S. 2014. Avoin toiminta Nissaksen asukaspuistossa. Vantaa.

Kokkonen, K. 2013. Musiikki jumppaa aivojamme. Lapsemme 3/2013. Mannerheimin lastensuojeluliiton jäsenlehti, 17-18

Laakso, M. 2013. Leikkejä ryhmätheraplay- ja muihin leikkituokioihin.

Martikainen, K. 2010. Vuorotellen. Opas vuorovaikutukseen ja kielen kehityksen alkuvaiheisiin. Kirjapaino Keili Oy.

Niemelä, P. Siltala, P. Tamminen, T. 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Juva. WS Bookwell Oy.

Nissaksen päivähoidon varhasikasvatussuunnitelma 2013. Viitattu 15.9.2014

http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/96418_Nissaksen_toimintayksikko_-_VASU_-_korjattu.pdf

Nurmi, J-E, Ahonen, T. Lyytinen, P. Pulkkinen, L. ja Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Juva. PS-kustannus.

Nurmiranta, H. Leppämäki, P. Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Hämeenlinna. Kirjapaja.

Ojanen, T. Ritmala, M. Siven, T. Vihunen, R. Vilen, M. 2011. Lapsen aika. Helsinki. WSOYpro Oy.

Perkiö, S. & Huovi, H. 2010. Karvakorvan laulupurkki. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo. Oy Finn Lectura Ab.

Taiteen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. 2005. Opetushallitus. Viitattu 29.10.2014

http://www.oph.fi/download/123012_taideyl_ops.pdf

Vilen, M. Vihunen, R. Vartiainen, J. Siven, T. Neuvonen, S. Kurvinen, A. 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. WSOY Oppimateriaalit Oy

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallisen oppinäytetyön ohjaajan käsikirja. Tampere. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kuvat

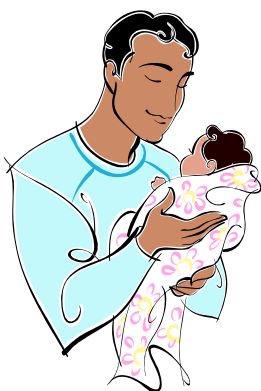
Kuva 1: Kuva kertoo lapsen tarpeista, joita hän tarvitsee tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen. (Silven M. 2010: 80).....	15
Kuva 2: Tähän ympyrään on havainnollistettu tahot, jotka järjestävät toimintaa vauvoille ja heidän vanhemmilleen. (Ojanen ym. 2011: 115-116)	20
Kuva 3: Opinnäytetyöni toimintavaiheen prosessi havainnollistettu kuvan avulla.	28

Liitteet

Liite 1 Nissaksen asukaspuiston muskarit	47
Liite 2 Kysymyslomake asukaspuiston työntekijöille opinnäytetyön arviointia varten	56
Liite 3 Tutkimuslupa.....	57

Liite 1 Nissaksen asukaspuiston muskarit

NISSAKSEN ASUKASPUISTON MUSKARIT

Oppaan sisällysluettelo:

Alkusanat

Varhainen vuorovaikutus

Muskari tukemassa varhaista vuorovaikutusta

Muskaria suunnittelemassa

Vinkkejä muskareiden suunnitteluun

Lähteet

Alkusanat

Tämä opas johdattaa Nissaksen asukaspuiston uudet työntekijät muskareiden ohjauksen maailmaan. Varhainen vuorovaikutus ja sen tukeminen ovat olennaisia asioita lapsen elämän kannalta ja ne ovat keskeisiä asioita myös muskaritoiminnassa. Varhainen vuorovaikutus on ihmisen psyykkisen kehityksen perusta. ”Laulu on kuin näkymätön lanka, jonka avulla solmitaan yhteys sekä kehitetään ja vahvistetaan vuorovaikutusta” (Perkiö & Huovi: 2010: 4).

Oppaaseen on pyritty kokoamaan asiat niin, että ne olisi helppo lukea nopeasti läpi ja ymmärtää mikä on olennaista Nissaksen asukaspuistossa järjestettävissä muskareissa. Oppaassa kerrotaan olennaisia asioita lapsen ja vanhemman välisestä varhaisesta vuorovaikutuksesta sekä siitä miten musiikki tukee vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta ja miten se vaikuttaa lapsen yleiseen kehitykseen. Siihen on koottu vinkkejä asioista, joita ohjaajan tulisi huomioida, kun hän suunnittelee muskareiden sisältöä. Oppaan lopusta löytyy luettelomaisesti leikkejä sekä lauluja, joita voi käyttää muskareissa. Sitä voi käyttää apuna muskareiden toimitakertoja suunniteltaessa.

Opas on tehty yhteistyössä Nissaksen asukaspuiston henkilökunnan kanssa. Sen sisällössä on otettu huomioon asukaspuiston työntekijöiden mielipiteet siitä millainen opas palvelee heitä parhaiten. Työ on tehty sen vuoksi vaiheittain, prosessimaisesti.

VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYS LAPSEN KASVULLE JA KEHITYKSELLE

Lapsen ja aikuisen välisellä varhaisella vuorovaikutussuhteella on suuri merkitys lapsen tulevaisuudelle. Varhainen vuorovaikutus on ikään kuin elämän kivijalka. On tärkeää tukea jo varhaisessa vaiheessa vanhempia tai lasta hoitavia aikuisia vuorovaikutuksen kehittämisessä, jotta lapsi saisi kokemuksen siitä, että hänen olonsa on turvallinen ja hän kokisi olevansa hoivattu. Muskarin ohjaajan on hyvä tietää keskeisiä asioita varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen rakentumisesta. Seuraaviin kappaleisiin on koottu huomioitavia asioita siitä.

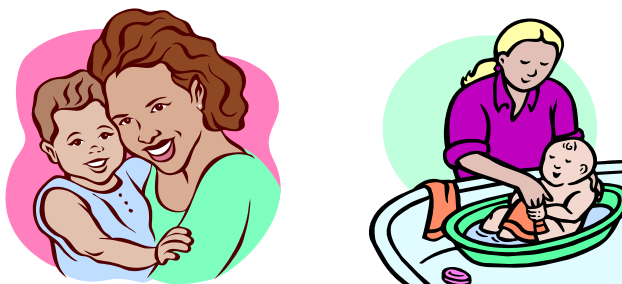
Varhainen vuorovaikutus käsittelee vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta lapsen syntymästä noin kolmeen ikävuoteen saakka. Useissa tutkimuksissa on todettu, että etenkin alle yksivuotiaiden lasten varhainen vuorovaikutus vanhempien tai lasta hoitavien aikuisten kanssa on olennaista lapsen tasapainoiselle kehitykselle. Varhainen vuorovaikutus rakentuu lapsen ja vanhemman temperamenteille sekä vanhemman reagointi tapaan vastata lapsen tarpeisiin.

Vanhemman on oltava herkkä vauvan viesteille. Lapsi viestii aluksi pääosin itkun sekä koko kehonsa avulla. Kun vanhempi vastaa vauvan antamiin viesteihin johdonmukaisesti ja pääasiallisesti lapsen tarpeiden mukaisesti, lapselle kehittyy positiivinen mielikuva itsestä. Lapsi kokee, että hän on tärkeä ja ympäristö on hyvä paikka. On siis hyvä muistaa, että vuorovaikutus on vastavuoroista. Siinä sekä vanhempi että lapsi reagoivat toisiinsa niin kielellisesti kuin ei-kielellisesti. Eleillä, ilmeillä, teoilla sekä katseilla on iso merkitys.

Aikuisen tulee olla lapsen elämässä läsnä ja osoittaa lapselle rakkautta ja hyväksyntää. Aikuisen pitää myös näyttää lapselle, että hänen seurassaan on mukava olla ja että lapsi tuottaa hänelle paljon iloa. Rakkauden lisäksi lapsi tarvitsee rajoja, jotta kasvu ja kehitys tapahtuvat tasapainoisesti. Lapsen turvallisuuden tunnetta tukevat tavalliset perushoitotilanteet sekä ympärillä olevat pysyvät ihmiset. Perusturvan ansiosta lapsen itsetunto kasvaa ja empatiakyky alkaa kehittyä sekä lapsi uskaltaa alkaa tutkia ympäristöään. On hyvä muistaa, että kukaan vanhempi tai mikään vuorovaikutussuhde ei ole kuitenkaan täydellinen.

Lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta voi haitata esimerkiksi vanhemman sairaus tai muut ongelmat kuten esimerkiksi päihdeongelmat sekä mielenterveysongelmat. Vauvan sairaudet, keskosuus sekä esimerkiksi kehityshäiriöt voivat myös olla yksi syy varhaisen vuorovaikutuksen ongelmiin. Työntekijän on tärkeä tunnistaa mahdolli-

sia vuorovaikutukseen liittyviä riskitekijöitä. Ongelmatilanteissa lapsen ja vanhemman välinen varhainen vuorovaikutus tarvitsee erityisen paljon huomiota ja tukea.

MUSKARI TUKEMASSA VARHAISTA VUOROVAIKUTUSTA JA LAPSEN TASAPAI- NOISTA KEHITYSTÄ

Muskareiden keskeinen tehtävä on tukea vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen tukemisen lisäksi sekä vanhemmat että lapset tutustuvat muihin ryhmäläisiin ja saavat näin muskarin kautta sosiaalisia kontakteja. Yhdessä muun ryhmän kanssa vanhemmat ja lapset voivat kokea musiikin iloa ja tutustua laulujen, leikkien ja lorujen iloiseen maailmaan. Lapsuuden säännölliset musiikkikokemukset voivat antaa vielä aikuisuudessakin perusturvallisuuden tunnetta.

Lapsen musiikillinen ympäristö alkaa muokkautua jo kohtu aikana. Vatsassa olevalle vauvalle kannattaa siis laulaa, lorutella sekä soittaa musiikkia. Kohdussa kuultu musiikki voi tuoda lapselle turvallisuuden tunteen syntymän yhteydessä. Tutkimuksissa on havaittu, että jo raskauden aikana musiikkitoiminnassa mukana olleiden vauvojen aktiivisuus vuorovaikutukseen lisääntyy sekä se lujittaa äidin ja vauvan välistä suhdetta.

Musiikki on avain vuorovaikutustaitojen harjoitteluun. Ryhmässä tai yhdessä vanhemman kanssa musisoiminen edistää toisten huomioon ottamista sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kun musiikin liittyy lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutukseen niin heidän välinen kiintymyssuhteensa vahvistuu. Aikuisen laulaminen ja tutut unilaulut yhdistettynä sylissä pitämiseen, hierontaan tai vaikkapa keinutteluun luovat lapselle muistikuvia ja tunteita, joilla on iso merkitys kasvulle ja kehitykselle. Yhdessä vanhemman kanssa jaetut musiikilliset hetket rauhoittavat, ilahduttavat, hoiavaavat ja lohduttavat lasta. Musiikki voi siis tarjota pienten lasten vanhemmille ikään kuin työkalun, jonka avulla he osaavat olla lapsensa kanssa.

Musiikilla on myönteisiä vaikutuksia laaja-alaisesti lapsen kehitykseen. Se kehittää tarkkaavaisuutta sekä keskittymiskykyä ja edesauttaa äidinkielen oppimista. Musiikki-toiminnassa mukana olleiden lasten itseilmaisu, omien tunteiden ilmaisu, kuuntelu sekä reagoitiherkkyys kasvoi ja läsnäolo vuorovaikutustilanteissa parani. Musiikki myös tukee sekä rakentaa lapsen minuutta ja se voi edistää hermoston tasapainoista kehitystä. Se rikastuttaa kaikkia lapsen persoonallisuuden osa-alueita. Musiikin avulla lapsi voi purkaa kiukkuaan ja muita tunteita sekä ilmaista itseään. Tutkimuksissa on myös huomattu, että se edistää lapsen mielikuvitusta ja siihen liittyvän toiminnan avulla voi kehittyä hieno- ja karkeamotorisissa taidoissa.

MUSKARIA SUUNNITTELEMASSA

Muskarin voi suunnitella monella eri tavalla. Jokaisen ohjaajan oma persoonallisuus tuo ohjaukseen oman leimansa ja ainutlaatuisuutensa. Ohjaajalla on iso rooli muskari tuokioiden onnistumisessa. Sen vuoksi kannattaa pohtia ennen ohjaukseen ryhtymistä, mitä kaikkea on tärkeää ottaa huomioon.

- Ohjaajan tehtävänä on luoda muskareihin lämmin ja turvallinen ilmapiiri, jossa jokaisen ryhmän jäsenen on miellyttävä olla. Ohjaajan oma innostus ja heittäytyminen mukaan toimintaan on tärkeää ja se antaa koko ryhmälle innostavan esimerkin.
- Ohjaaja jäsentää muskarin kulun. Ohjaajan tulee antaa aikaa ryhmän jäsenten tunteille, ajatuksille sekä ryhmään asettumiselle eli ohjaaja sopeuttaa toimintaansa suhteessa lapseen. Lasten temperamenttiero on myös hyvä ottaa huomioon.
- Ohjaajan on tärkeä vaalia ohjauksessa iloa ja leikkisyyttä. Muskareissa yhdessä jaettu ilo vahvistaa yhteyttä ja se antaa ryhmäläisille myös mahdollisuuden positiivisiin tunnekokemuksiin sekä muuttaa mahdollisia negatiivisia vuorovaikutuskehiä.
- Ohjaajan työskentelyssä on tärkeää haasteiden tunnistaminen ja oikeanlainen ohjaus. Toisinaan ohjaaja joutuu ohjaamaan ryhmäläisiä konkreettisesti, kädestä pitäen ja toisinaan taas pelkkä mallintaminen riittää. Sensitiivisyys, oikea ajoitus ja tilannetaju auttavat ohjaajaa haasteellisissa tilanteissa.
- Ohjaajan kannattaa miettiä mahdollisia pulmatilanteita etukäteen. Ohjaaja voi joutua puuttumaan esimerkiksi vanhemman toimintaan tai muuhun vastaavaan mahdollisesti ryhmän toimintaa häiritsevään tilanteeseen. Pulmatilanteita saattaa helpottaa alussa yhdessä ryhmän kanssa laaditut ryhmäsäännöt. Yhteisesti sovitut säännöt ovat

kaikille samoja ja niistä voi ryhmäläisiä aina tarpeen vaatiessa hienovaraisesti muistuttaa.

- Ryhmän toimintaa helpottaa se, että ohjaaja tekee tuntisuunnitelmasta tarpeeksi joustavan ja nopeasti muutettavan. Lasten kanssa työskennellessä tilanteet vaihtuvat nopeasti. Joskus ohjaaja saattaa tarvita improvisointikykyä, jotta tunti saadaan vietyä loppuun onnistuneesti.
- Ohjaajan pitää ottaa suunnittelussa huomioon lapsen ikä ja kehitystaso. Jokainen lapsi kehittyy omaan yksilölliseen tahtiinsa ja on hyvä tiedostaa, että aina lapsen ikä ja kehitystaso eivät vastaa toisiaan.
- Muskarit kestävät kokonaisuudessaan noin 30 minuuttia. Vauvamuskareissa 20 minuuttia voi olla aivan riittävä aika muskarin kestolle.
- Tunnin rakenteessa on hyvä ottaa huomioon, että tunti sekä alkaa että loppuu aina selkeästi. Tunnin alussa voidaan laulaa joka kerta sama alkulaulu ja lopussa taas joka kerta sama loppulaulu. Rutiinit ja toistuvuus tuovat turvaa pienelle lapselle.
- Tunti kannattaa rakentaa alkulaulun jälkeen niin, että siinä vaihtelevat sekä vilkkaampi että rauhallisempi toiminta. Etenkin vauvaryhmille on hyvä antaa aikaa asioiden kokemiseen.
- Tunnin aiheena voi käyttää esimerkiksi jotain teemaa, joka yhdistää asioita toisiinsa. Aiheena voi olla vaikkapa syksy, maatila tai jokin muu vastaava aihe. Moniaistillisuus on myös huomioitava. Toiminnassa voi käyttää esimerkiksi huiveja, höyheniä, lakanoita, pehmoleluja, käsinukkeja, palloja, hernepusseja jne.
- Toiminnassa on hyvä olla mukana monipuolisesti lauluja, loruja ja leikkejä, mutta asioita ei saa kuitenkaan olla yhdellä kertaa liikaa. Tunneilla kannattaa käyttää niin uusia kuin vanhoja, jo edelliskerroilla käytettyjä lauluja ja leikkejä. Lapset rakastavat toistoa ja he oppivat asioita toiston avulla.

LAULU, LEIKKI - JA LORU - ESIMERKKEJÄ MUSKAREIHIN

Alla on esimerkki sekä vauva että taaperomuskarin yhden toimintakerran ohjelmasta. Molemmissa muskareissa joka kerta aloitetaan sekä päätetään samoilla lauluilla. Keskivaiheen ohjelma muuttuu, niin että siinä käytetään vaihtelevasti sekä uusia lauluja että vanhoja, jo edelliskerroilla opittuja lauluja. Esimerkkeihin ei ole otettu mukaan mitään soittimia eikä muutakaan oheismateriaalia vaan ohjaaja voi itse haluamallaan tavalla soveltaa niitä toimintoihin.

VAUVAMUSKARI

- **Aloitus:** Mitä tehdään -alkulaulu
- **Keskivaiheen ohjelma:**
  - Körö, körö kirkkoon
  - Laivalaulu
  - Metrolla mummolaan
  - Harmaa hiiri tanssii
  - Kävelen, kävelen...STOP!
  - Liinalaulu
- **Lopetus:** Leppäkerttu

TAAPEROMUSKARI

- **Aloitus:** Ilo meillä irti on
- **Keskivaiheen ohjelma:**
  - Keinustuolin minäkin ostan
  - Ih-hah-haa
  - Pullalapsi
  - Metrolla mummolaan
  - Tämä poika marssii
  - Jäniksellä pitkät korvat
  - Ystäväpiiri
- **Lopetus:** Suljen ihanan soittorasian

Oppaassa käytetyt lähteet

Alho, E. Hautsalo, H. Perkiö, S. 1999. Vauvojen laulun aika. Porvoo. WSOY.

Hujala, E. ja Turja, L. 2012. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva. PS-kustannus.

Hongisto-Åberg, M. Lindeberg-Piironen, A. Mäkinen, L. 1998. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tampere. Tammer-Paino Oy.

Kokkonen, K. 2013. Musiikki jumppaa aivojamme. Lapsemme 3/2013. Mannerheimin lastensuojeluliiton jäsenlehti, 17-18

Laakso, M. Leikkejä ryhmätheraplay- ja muihin leikkituokioihin.

Nurmi, J-E, Ahonen, T. Lyytinen, P. Pulkkinen, L. ja Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Juva. PS-kustannus.

Nurmiranta, H. Leppämäki, P. Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Hämeenlinna. Kirjapaja.

Ojanen, T. Ritmala, M. Siven, T. Vihunen, R. Vilen, M. 2011. Lapsen aika. Helsinki. WSOYpro Oy.

Perkiö, S. & Huovi, H. 2010. Karvakorvan laulupurkki. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilen, M. Vihunen, R. Vartiainen, J. Siven, T. Neuvonen, S. Kurvinen, A. 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. WSOY Oppimateriaalit Oy

Liite 2 Kysymyslomake asukaspuiston työntekijöille opinnäytetyön arviointia varten

1. Millaista hyötyä oppaasta on perehdytettäessä uusia työntekijöitä ohjaajiksi muskareihin?
2. Miten varhaisen vuorovaikutuksen merkitys sekä tukeminen on tuotu esille oppaassa?
3. Millaisia työkaluja opas antaa muskareihin tuleville ohjaajille? Luettele esimerkkejä.
4. Mitä lisäisit oppaaseen? Miksi?

Liite 3 Tutkimuslupa

Vantaa

Viranhaltijapäätös § 37/2014 sivu 1 (2)

26.11.2014

VD/9984/13.00.00/2014

Sivistystoimi /
Kehittämispäällikkö Laine Raija**Tutkimusluvan myöntäminen/ Varhainen vuorovaikutus ja sen tukeminen**

Tikkurilan Laurea -ammattikorkeakoulun opiskelija Annukka Karves hakee tutkimuslupaa opinnäytetyön tekemistä varten. Opinnäytetyön aiheena on "Varhainen vuorovaikutus ja sen tukeminen".

Kysymyksessä on toimintakeskeinen opinnäytetyö, jonka tuotoksena on tarkoitus valmistella perhetyötä palveleva työntekijän opas muskaritoimintaan. Opas kehitetään yhteistyössä työntekijöiden kanssa. Tutkimuksessa haastatellaan työntekijöitä. Haastatteluaineistoa hyödynnetään oppaan luomisessa ja edelleen kehittämisessä.

Tutkijalle ei luovuteta salassa pidettäviä asiakirjoja ja tutkija on lain mukaan salassapitovelvollinen tutkimuksessa tietoon saamiensa yksilöä ja perhettä koskevien asioiden suhteen sekä hänen tulee huolehtia siitä, että yksittäistä henkilöä tai perhettä ei tutkimuksessa voida yksilöidä. Tutkimuksessa kerättyä tietoa saa käyttää vain tutkimustarkoituksiin. Mikäli tutkimus kohdistuu lapsiin, edellytetään huoltajien suostumista tutkimukseen osallistumiseen.

Päätös:
Päätän,

1) myöntää tutkimusluvan Annukka Karveksen opinnäytetyölle, jonka aiheena on "Varhainen vuorovaikutus ja sen tukeminen" ja

2) että tutkijan tulee toimittaa yksi kappale tutkimuksesta sivistystoimeen pdf- muodossa osoitteeseen: kirjaamo(at)vantaa.fi

Päiväys Vantaa 26.11.2014

Allekirjoitus

Nimen selvennys Laine Raija

Virka-asema Kehittämispäällikkö

Täytäntöönpano: - Annukka Karves

Tiedoksi: - Marja Jantunen
- Leena-Mari Tornivaara**Tämä päätöspöytäkirja on yleisesti nähtävänä**

Aika: 15.12.2014, klo 8.15-16.00

Paikka: Vantaan kaupunki, Kirjaamo, Asematie 7, 01300 Vantaa (Tikkurila)

Oikaisuvaatimusohjeet

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.

Vantaa

Viranhaltijapäätös § 37/2014 sivu 2 (2)

26.11.2014

VD/9984/13.00.00/2014

Sivistystoimi /
Kehittämispäällikkö Laine Raija

Oikaisuvaatimus tehdään Vantaan opetuslautakunnalle, postiosoite: Vantaan kaupunki, Kirjaamo, Asematie 7, 01300 Vantaa, Tikkurila tai sähköpostitse osoitteella: kirjaamo@vantaa.fi

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu julkisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 7 päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana.

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on oikaisuvaatimuksen tekijän allekirjoitettava.

Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.

Oikaisuvaatimus toimitetaan aina omalla vastuulla.